

ANALIZA E ANGAZHIMIT TË PUNËTORËVE SEZONALË NË BUJQËSI DHE TURIZËM NË SHQIPËRI

ANALIZË MBI ANGAZHIMIN E PUNËTORËVE SEZONALË NË BUJQËSI DHE TURIZËM NË SHQIPËRI

*ANALIZË E HOLLËSISHME E SITUATËS AKTUALE DHE
OPSIONET E PROPOZUARA TË POLITIKËS PËR OPTIMIZIM*

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Ky dokument u përgatit në kuadër të Projektit Bashkëpunimi Gjerman për Zhvillim "Rritja e Mundësive për Punësim për Punëtorët Sezonalë në Rajonin e Evropës Juglindore", zbatuar nga Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH në emër të Ministrisë Federale Gjermane për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (BMZ)

Authors & Contributors

Ky dokument u përgatit nga Co-Plan, Instituti për Zhvillimin e Habitatit në bashkëpunim me Ekipin e Ekspertëve të Zyrës Ekzekutive të NALED, si pjesë e Projektit të Bashkëpunim Gjerman për Zhvillim "Rritja e Mundësive për Punësim për Punëtorët Sezonalë në Rajonin e Evropës Juglindore", zbatuar nga Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH në emër të Ministrisë Federale Gjermane për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (BMZ)

Autorë: Anila (Gjika) Bejko ; Fiona Imami ; Tisa Causevic; Milica Andjelkovic Đoković;

Mbështetur nga ekipi i punës: Merita Toska (Co-PLAN); Ledio Allkja (Co-PLAN) Kejt Dhrami (Co-PLAN); Isidora Smigic (NALED),

Grupi i Punës i Shqipërisë: Bashkim Sala; Genta Prodani, Etleva Dyrmishi (**Ministria e Ekonomisë dhe Financave**) \ Elisa Teneqexhi (**Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural**) \ Elkida Sinani (**Ministria e Mjedisit dhe Turizmit**) \ Elira Demiraj, Anila Bilerio (**Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi**) \ Romina Kostani, Jona Haderi (**Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit** Irena Xhafa, Artan Babaramo (**Drejtoria e Përgjithshme e Tatimev**)\ Astrit Hado (**Instituti i Sigurimeve Shoqërore**)

Një falënderim i veçantë shkon për Agjencinë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive, që ka mbështetur nismën që në fillimet e saj, përmes kontributeve të vazhdueshme dhe angazhimit të Drejtorisë Kombëtare si dhe zyrave të saj vendore dhe rajonale, si dhe Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve për mbështetjen dhe ofrimin e bazës së të dhënave për punësimin në Shqipëri për nevojat e këtij studimi.

Shënim i Rëndësishëm:

Ky dokument është përgatitur nga Co-Plan në bashkëpunim me Ekipin e Ekspertëve të Zyrës Ekzekutive të NALED, si pjesë e projektit 'Rritja e Mundësive të Punësimit Sezonal' të Bashkëpunimit Gjerman, i zbatuar nga Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH në emër të Gjermanisë Ministria Federale për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (BMZ). Përdorimi, kopjimi dhe shpërndarja e përmbajtjes së këtij dokumenti lejohen vetëm për qëllime jofitimprurëse dhe me përcaktimin e duhur të emrit, ose njohjen e të drejtës së kopjimit. Materialet në dispozicion të publikut u përdorën në përgatitjen e dokumentit, si dhe të dhënat e marra përmes intervistave me aktorët përkatës. Everyshhtë bërë çdo përpjekje për të siguruar besueshmërinë, saktësinë dhe kohën e duhur të informacionit të paraqitur në këtë dokument. Ekipi i projektit nuk pranon asnjë formë të përgjegjësisë për ndonjë gabim që përmbahet në dokument ose dëmin që rezulton, financiar ose ndonjë tjetër, që rrjedh nga ose në lidhje me përdorimin e këtij dokumenti.

**Ky dokument është një dokument i përkthyer nga kopja origjinale e shkruar në Anglisht.*

Shkurtime

NALED	National Alliance for Local Economic Development
GIZ	Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
AKSHI	Agjencia Kombetare e Shoqerise se Informacionit
QKR	Qendra Kombetare e Regjistrimit te Bizneseve
EUR	EURO - monedha
QSH	Qeveria Shqiptare
SME/NMV	Ndermarrje te Vogla dhe te Mesme (NMV)
NIPT	Unique Identification Number for Businesses and Farmers
INST AT	Instituti Kombetar i Statistikave
ALL	Lek Shqiptar
DPT	Drejtoria e Pergjithshme e Taksave
CWG	Grupi Kombetar i Punes / institucional
ISSH	Instituti i Sigurimeve Shoqerore
AKPA	Agjencia Kombetare per Punesim dhe Aftesim

Tabela e Përmbajtjes

PERMBLEDHJE EKZEKUTIVE	.5
HYRJE / PARATHENIE	.6
METODOLOGJIA	.7
ANALIZA KOMBETARE/ SITUATA AKTUALE - SFIDAT - MUNDESITE	
1.1. Kuadri Ligjor për punën sezonale në Shqipëri	.10
1.2. Punëtorët sezonalë në shifra	.16
1.3. Procedura - Taksa - Kostoja e punësimit të punëtorëve sezonalë	.24
1.4. Sfidat e punësimit të punëtorëve sezonalë	.27
1.5. Mbikëqyrja e punësimit / Institucioneve dhe Organeve Përgjegjëse	.29
DREJT REFORMIMIT / REKOMANDIMET PËR POLITIKEN	
2.1. Përvojat nga vendet në Rajon	.33
2.2. Opsionet e siguruara të politikave / Elementet e politikës	.36
2.3. Opsioni i rekomanduar i politikës	.43
PCRFUNDIMET & REKOMANDIMET PINRFUNDIMTARE	.46
REFERENCAT & BIBLIOGRAFIA	.48
SHTOJCAT	.49

PËRMBLEDHJE

EKZEKUTIVE

Tregu i punës në Shqipëri rregullohet me ligj nga ‘Kodi i Punës’, i cili nuk e njeh punën sezonale si formë specifike të angazhimit në marrëdhënie pune, por e sheh atë si punë me kohë të pjesshme.

Duke marrë parasysh nevojën e ngutshme për të shqyrtuar dhe analizuar sistemin e punësimit në Shqipëri në lidhje me nivelin relativisht të lartë të punësimit sezonal, gjatë periudhës mars-tetor 2020 u ndërmor një analizë e plotë me punë të përbashkët dhe të vazhdueshme të ekspertëve, këshilltarëve dhe përfaqësuesve të institucioneve përkatëse.

Gjatë analizës, grupi i punës analizoi dhe vlerësoi aspekte të ndryshme për sa i përket sistemit të punësimit dhe në mënyrë të veçantë punësimit sezonal/të përkohshëm në Shqipëri, përfshirë këtu dispozitat nga kuadri ligjor, numrin e punëtorëve sezonalë, regjistrimin dhe sistemin e tatimeve si dhe një vlerësim të përgjithshëm të reformave të mundshme. Analiza tregon se si në sektorin e bujqësisë ashtu

edhe në atë të turizmit në Shqipëri ekziston një numër relativisht i lartë i punëtorëve të punësuar sezonalë/ të përkohshëm, gjë që thekson nevojën e madhe për të trajtuar të drejtat dhe detyrimet e tyre si një formë e veçantë punësimi.

Kështu, pika e parë që duhet përcaktuar është që politika për punëtorët sezonalë në Shqipëri duhet të përcaktojë qartë termin “punëtor sezonal” (me dallim të qartë nga punëmarrësi me kohë të pjesshme)

Gjithsesi, politika për punëtorët sezonalë do të kërkojë ndryshime në të ardhmen në disa ligje/akte nënligjore që lidhen me politikën e

punësimit në Shqipëri (si sigurimet dhe kontributet, Kodi i Punës, tatimet, etj.) ose miratimi i një ligji të ri për të rregulluar punësimin sezonal/të përkohshëm. Kështu, i gjithë procesi duhet të koordinohet me kujdes mes sektorëve.

Duke marrë parasysh nevojën e reformimit të punësimit sezonal si horizontalisht ashtu edhe vertikalisht për sektorin e bujqësisë dhe turizmit të ndarë nga njëri tjetri, në këtë dokument ofrohen rekomandime të përgjithshme për t’u zbatuar te të dy sektorët si dhe një gamë “elementesh të politikës” për secilën pjesë të reformës (sistemi i regjistrimit, tatimi, kufizimet e nevojshme). Duke u nisur nga këta elementë të politikës, mund të ndërtojmë një strukturë në formën e një “gjëze me figura” për të identifikuar Opsionet e Politikave (duke shpjeguar çdo element) që janë më të përshtatshmet për secilin prej sektorëve të analizuar.

Në bazë të të dhënave të analizuara në lidhje me nevojat dhe karakteristikat e punëtorëve sezonalë te të dy këta sektorë, ekipi i projektit hartoi opsionet e rekomanduara të politikave për secilin sektor që do të shqyrtohen dhe diskutohen me Qeverinë Shqiptare për trajtimin me efektivitet dhe efikasitet të reformës për punëtorët sezonalë në vend.

HYRJE / PARATHËNIE

Punësimi sezonal zakonisht nuk regjistrohet dhe kontribuon në mënyrë të konsiderueshme në ekonominë informale. Punëtorët sezonalë shpesh nuk kanë kushte të përshtatshme pune dhe për shkak të kontrolleve më të vështira dhe pozitës së dobët për të negociuar ata shpesh janë të detyruar të pranojnë kushte të tilla. Duke marrë parasysh natyrën sezonale të punës, të punësuarit angazhohen në punë të rastësishme ose të përkohshme, ndërkohë që një numër i madh të punësuarish janë të punësuar në mënyrë informale në vende pune, d.m.th., pa kontratë pune ose formë tjetër punësimi si bazë ligjore në përputhje me Kodin e Punës.

Më parë Co-PLAN - Instituti për Zhvillimin e Habitatit (me ekspertë vendas) kishte ndërmarrë një studim paraprak kërkimor për punëtorët sezonalë në Shqipëri në periudhën shtator-tetor 2019 në kuadër të Projektit "Rritja e mundësive për punësimin e punëtorëve sezonalë". Ky studim paraprak për kuadrin aktual për angazhimin e punëtorëve në punë të rastësishme ose të përkohshme me natyrës sezonale u krye në gjashtë ekonomi në territorin e Evropës Juglindore: Shqipëri, Bosnjë dhe Hercegovinë (Federata Bosnje dhe Hercegovina dhe Republika Srpska), Mali i Zi, Kosovë, Maqedoni e Veriut dhe Serbi).

Rezultatet e këtij studimi paraprak kanë nxjerrë në pah se sigurisht që ka potencial për zbatimin e reformës për rritjen e mundësive të punëtorëve sezonalë dhe orientimin e punësimit të punëtorëve sezonalë në Shqipëri sipas modelit të sistemit në Serbi. Megjithatë, përmasa e efekteve të mundshme të prezantimit të këtij sistemi mbeten të panjohura për shkak të mungesës së të dhënave të sakta për numrin aktual të punëtorëve sezonalë. Numri i punëtorëve sezonalë mund të

llogaritet vetëm në sektorin e bujqësisë, duke marrë në konsideratë vetëm fermat kolektive dhe ato të regjistruara nga sektori i bujqësisë. Duke pasur parasysh që një pjesë e madhe e fermave bujqësore nuk janë të regjistruara dhe funksionojnë si pjesë e ekonomisë gri, numri i punëtorëve sezonalë në sektorin e bujqësisë thjesht mund të dyfishohet apo edhe trefishohet. Nga ana tjetër, pothuajse i njëjti numër i punëtorëve sezonalë mund të llogaritet edhe për sektorin e turizmit.

Qeveria shqiptare është tërësisht e angazhuar në luftën kundër informalitetit, në drejtime të ndryshme, përfshirë këtu edhe punësimin. Ndërkohë që po ndërmerren veprime të ndryshme në lidhje me punësimin, krijimi i një portali elektronik për regjistrimin e punëtorëve sezonalë është më se i mundur në sistemin shqiptar, veçanërisht duke pasur parasysh që Shqipëria ka fituar tashmë përvojë me procedurat elektronike si dhe po të marrim në konsideratë angazhimin e qeverisë shqiptare për të dixhitalizuar sa më shumë procedura që të jetë e mundur.

Analiza e thelluar që jepet më poshtë ofron një panoramë më të qartë të situatës së dhënë, të sfidave dhe mundësive që lidhen me këtë formë të veçantë pune në Shqipëri në sektorët e bujqësisë dhe turizmit dhe do të jetë hapi i parë drejt reformimit të mundësive dhe opsioneve të politikave të reja për sistemin e punësimit sezonal në vend.

METODOLOGJIA

Ky studim ka si qëllim kryesor të përcaktojë nëse ka nevojë dhe potencial për të kryer reforma në fushën e punësimit të punëtorëve sezonalë në Shqipëri.

Kështu, ky studim gjithëpërfshirës do të synojë të pasqyrojë qasjen shumëdimensionale dhe kompleksitetin e çështjeve që lidhen me formalizimin e punës sezonale të padeklaruar në sektorët e bujqësisë dhe turizmit në Shqipëri. Përgatitja e një analize të thelluar për vendin lidhet kryesisht me mbledhjen e të dhënave dhe me shqyrtimin e studimeve të mëparshme për kuadrin ligjor për punëtorët sezonalë në Shqipëri. Po ashtu, u krye edhe një analizë krahasuese duke krahasuar sistemin shqiptar me sistemin hungarez, kroat dhe serb në mënyrë që të përdoren shembuj të praktikave më të mira në rajon.

Për sa i përket metodave të mbledhjes së të dhënave/shifrave të punëtorëve sezonalë, ky studim ka ndjekur metodologjikisht strukturën e mëposhtme dhe ka në ndërmarrë aktivitete në lidhje me mbledhjen e të dhënave:

Llogaritjet bazuar te të dhënat e përgjithshme për numrin e punonjësve të regjistruar në sektorin e bujqësisë dhe turizmit nga Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve (DPT) në Shqipëri.

Me mbështetjen e madhe dhe bashkëpunimin e ngushtë me Drejtorinë e Përgjithshme e Tatimeve, studiuesit patën mundësinë të kishin një pasqyrë të të dhënave më të fundit për punonjësit e regjistruar në Shqipëri në dy sektorët kryesorë, objekt i këtij studimi.

Baza e të dhënave të ofruar nga DPT për numrin e punonjësve të regjistruar përbëhej nga informacioni si më poshtë:

- Numri total i ndërmarrjeve të regjistruara (si në bujqësi ashtu edhe në turizëm)
- Kategoritë kryesore të ndërmarrjeve të regjistruara
- Numri total i punonjësve në sektorin e dhënë
- Numrin e ditëve të punës për periudhën/çdo muaj të deklaruar për 2019

Në bazë të elementeve të lartpërmendur u bënë edhe llogaritjet për të vlerësuar llojin punëve të përkohshme/sezonale, llogaritje që jepen në kapitullin e mëposhtëm.

Llogaritje bazuar në intervista me sektorin privat për numrin e punonjësve që marrin në punë secili prej këtyre punëdhënësve privatë.

Gjatë periudhës prill-maj 2020, u kryen disa intervista online dhe telefonike me një listë të punësuarish në sektorin privat/në aktivitete të identifikuar biznesi. Përzgjedhja e aktorëve privatë/të biznesit që jepen më poshtë u bazua në përvojën e tyre në angazhimin e punëtorëve sezonalë gjatë punës së tyre të përditshme dhe në gatishmërinë për të dhënë përgjigje (duke pasur parasysh edhe situatën e pandemisë Covid-19 në Shqipëri gjatë kësaj periudhe).

Intervista ishte e organizuar në 2 pjesë kryesore: a) e para, që ishte më shumë e një natyre sasiore, paraqiste numrin e punonjësve, përshkrimin specifik të punës, nivelin e pagave, numrin e

ditëve të angazhuar në punë sezonale, etj; b) pjesa e dytë përbëhet nga 8 pyetje, që synonin të ilustronin perceptimin, sfidat dhe pengesat kryesore të punëdhënësve privatë me çështjet e punësimit sezonal.

Gjatë këtij procesi u kryen 21 intervista online/telefonike (11 me aktivitete biznesi të që punojnë në sektorin e bujqësisë dhe 10 në sektorin e turizmit). Për shkak të natyrës konfidenciale të të dhënave, informacioni specifik i dhënë në këtë studim nuk lidhet drejtpërsëdrejti me përgjigjen e firmës/punëdhënësit. Ndaj, fleta e të dhënave paraqitet si dokument i përmbledhur. Gjithsesi, lista e plotë e aktiviteteve të biznesit/punëdhënësve të kontaktuar jepet në Shtojcën 1.

Llogaritje që bazohen në sondazhin e kryer online me punëtorë sezonalë

Nga ana tjetër, për shkak të rrethanave të pazakonta gjatë situatës së pandemisë Covid-19 në Shqipëri dhe nevojës që ky studim të merrte parasysh edhe këndvështrimin e punonjësve në lidhje me punësimin sezonal, gjatë periudhës prill-maj 2020 u krye një sondazhi përgjithshëm online. Zgjedhja për kryerjen e sondazhit në internet u diktua nga mundësia e kapjes së lehtë dhe të shpejtë të pikëpamjeve të punonjësve rastësorë për çështjet e punëtorëve sezonalë, duke iu paraqitur atyre një pyetësor të strukturuar, të kuptueshëm dhe të shkurtër.

Sondazhi online u shpërnda në rrjete të ndryshme sociale (Facebook dhe LinkedIn) në shqip dhe u publikua në internet kryesisht nëpërmjet llogarive në rrjetet sociale të Co-PLAN dhe Universitetit POLIS. Përhapja e sondazhit online u mbështet fuqishëm edhe nga Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi, e cila e publikoi sondazhin në të gjitha llogaritë Facebook të 30 zyrave të saj rajonale dhe vendore.

Pyetësori u hartua duke synuar përgjigje dhe informacioni në lidhje me:

- Informacione të përgjithshme për punëtorët e mundshëm sezonalë në Shqipëri në një situatë ku të dhënat zyrtare për këtë grup të

synuar nuk gjenden dot;

- Përqindjen e punonjësve të angazhuar në sektorë që janë veçanërisht sezonalë për nga natyra, të tilla si bujqësia, ndërtimi, turizmi dhe kujdesi për shtëpinë;

- Informacion në lidhje me numrin e përafërt të ditëve të punës të punonjësve të angazhuar në punë sezonale dhe mesatarja e orëve/ditëve të punës;

- Perceptimi dhe njohuritë e përgjithshme të punonjësve për kuadrin aktual ligjor që rregullon çështjet e punës në Shqipëri dhe posaçërisht çështjet e punësimit sezonal, si tatimet dhe kontributet, regjistrimi dhe orët e punës që lejohen në një periudhë njëvjeçare;

- Informacione për format e pagesave të punëtorëve sezonalë dhe nëse janë paguar kontributet dhe taksat specifikisht për këtë kategori punëmarrësish.

Të gjitha informacionet e marra nga përgjigjedhësit janë deri të datës së mbylljes, 15 maj. Dhënia e adresës email nga i anketuari ishte opsionale. Për të sqaruar qëllimin e përgjigjeve të dhëna, disa të anketuar u kontaktuan më tej me email.

Llogaritjet që bazohen në të dhënat ekzistuese të Censurit të Bujqësisë 2017

Regjistrimi i Përgjithshëm i Bujqësisë (Censuri i Bujqësisë) është një vrojtim i gjerë statistikor i planifikuar, organizuar dhe zbatuar duke u mbështetur në kritere e përcaktime shkencore e bashkëkohore, për mbledhjen, përpunimin dhe botimin e të dhënave mbi strukturën e fermave bujqësore organizuar nga Instituti i Statistikave (INSTAT) në bashkëpunim të ngushtë me Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

Në bazë të gjetjeve të publikuara nga ky census, 2 gjetje kryesore u morën në konsideratë në këtë studim me fokus punëtorët sezonalë në bujqësi.

- Anëtarë jo-familjarë të punësuar sipas kategorive të fuqisë punëtore jo-familjare dhe formës ligjore

- Ditët e punës sipas kategorisë së fuqisë punëtore jo-familjare, gjinisë dhe formës ligjore.

Informacionet dhe vlerësimet e bëra në bazë të kësaj metodologjie jepen në Kreun 1.3 të këtij dokumenti

ANALIZA KOMBËTARE

SITUATA AKTUALE SFIDAT & MUNDËSITË

1.1 Kuadri ligjor për punësimin sezonal në Shqipëri

Tregu i punës në Shqipëri rregullohet nga Kodi i Punës, i cili nuk e njeh punën sezonale si formë specifike të angazhimit në marrëdhënie pune, por e sheh atë si punë me kohë të pjesshme.

Neni 14 i këtij ligji e përcakton punën me kohë të pjesshme si *'...-me orë, gjysmë dite pune ose ditë pune, për një kohëzgjatje normale javore ose mujore'*. Duke pasur parasysh se punëtorët sezonalë konsiderohen si punonjës të kohë të pjesshme, nuk ka dallime mes kontratave me kohë të plotë dhe të pjesshëm për sa i përket procedurave administrative dhe mënyrës së llogaritjes së tatimeve dhe kontributeve, përveçse detyrimit që është në raport me kohën e shpenzuar në punë.

Ligji Nr. 9125, datë 29/07/2003, "Kodi i Punës në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar

Neni 14 i këtij ligji e njeh *"Punën me kohë të pjesshme"* ku përcakton se *'...me kohë të pjesshme, punëmarrësi pranon të punojë me orë, gjysmë dite pune ose ditë pune, për një kohëzgjatje javore ose mujore më të vogël se ajo e punëmarrësve që punojnë me kohë të plotë në të njëjtat kushte'*. Kështu, punonjësit me kohë të pjesshme kanë të njëjtat të drejta dhe detyrime si ata me kohë të plotë, por në raport me kohën e shpenzuar në punë.

Përveç kontratave me kohë të pjesshme, përdoren shpesh edhe kontratat e shërbimit, ndonëse nuk përcaktohen me Kod Pune, edhe pse kjo lloj kontrate nuk është e përshtatshme për punësimin sezonal. Pra, kontratat e shërbimit mund të mbyllet për një periudhë njëjavore (7 ditë) në një vit kalendarik. Megjithatë, këto lloj procedurash lidhen kryesisht me ofruesit e shërbimeve (technikë, ekspertë, inxhinierë, etj.) dhe rregullohen sipas rastit nga punëdhënësi.

Duket se ka një boshllëk në kuadrin ligjor në lidhje

me përjashtimet nga Kodi i Punës (shih Nenin 5, pika c), i cili merret me të gjitha llojet e punëve familjare që bëhen nga: bashkëshortët, fëmijët dhe bashkëshortët e tyre, partnerët që jetojnë, pasardhës (përfshirë edhe të adoptuar), për sa kohë që ata jetojnë nën të njëjtën ekonomi.

Ky lloj angazhimi i anëtarëve të familjes është situatë tipike e punës në sektorin e bujqësisë, ku e gjithë familja mund të konsiderohet si e punësuar në sektorin e bujqësisë (për sa kohë që ata kanë tokë bujqësore). Edhe pse ky lloj angazhimi i anëtarëve të familjes (d.m.th., ndihma për anëtarët e familjes) nuk është në qendër të propozimit të reformës, është me rëndësi të theksohet se me sistemin ekzistues është e pamundur që një fermer, si person fizik, të regjistrojë anëtarët e familjes së tij ose punëtorë sezonalë rastësorë që punojnë në fermë, kur këta të fundit janë të angazhuar në fushë dhe kështu shpesh nuk u jepen të drejtat nga punësimi.

Ligji përmend edhe një gjë tjetër që lidhet me punësimin e përkohshëm, Neni 3/1 (shtuar nga Ligji Nr. 136/2015, datë 5.12.2015), që jep direktiva të përgjithshme për punësimin e përkohshëm të punonjësve të huaj në Shqipëri; dhe aplikohet në raste ku një ndërmarrje e huaj dërgoj punonjës në Shqipëri për një periudhë jo më të gjatë se 12 muaj në llogari dhe nën udhëheqjen e ndërmarrjes, në bazë të një kontrate që nënshkruhet mes ndërmarrjes dërguese dhe ndërmarrjes së regjistruar tek organet tatimore në Shqipëri.

Pas këtyre argumenteve mund të arrijmë në përfundim se Kodi i Punës nuk e njeh punën sezonale si një formë të caktuar punësimi, veçanërisht në bujqësi ku angazhimi mund të jetë i përditshëm dhe kryesisht varet nga kushtet e motit dhe turizmi ku vërehen nevoja në rritje për punëtorë gjatë sezonit të verës.

Ligji nr. 15/2019, datë 13.03.2019, "Për nxitjen e

punësimi

Ky ligj përcakton rregullat dhe mënyrën e funksionimit të sistemit publik të shërbimeve të punësimi, të programeve aktive e pasive të tregut të punës, si dhe organet përgjegjëse për menaxhimin e tyre dhe ka për qëllim rritjen e punësueshmërisë së forcave të punës, nëpërmjet ofrimit të shërbimeve dhe programeve publike të punësimi, të vetëpunësimi dhe të kualifikimit profesional.

1. Programet aktive të tregut të punës përfshijnë:

a) **shërbimet e punësimi**, përfshirë këtu një model me tre shtresa të ofrimit të shërbimit: duke përfshirë edhe informacionin për shërbimin për punëmarrësit dhe punësimin (nëpërmjet portalit), ndërmjetësimin e punësimi, këshillim dhe orientim karriere;

b) **programet e nxitjes së punësimi** - përfshijnë punësimin e punëkërkuësve të papunë në programe të ndryshme punësimi, punë publike, vetëpunësim, praktika apo trajnime profesionale, për të cilën ofrohet subvencion në përqindje të caktuar;

c) **programet e formimit profesional** - struktura rajonale/vendore punësimi ofrojnë mbështetje financiare, bazuar në procedura konkurrimi, kurse trajnimi profesional, organizuar nga institucione publike apo private të trajnimeve profesionale. Punëkërkuësit e papunë përfitojnë kurse të formimit profesional falas të ofruara nga institucioni përgjegjës për punësimin dhe aftësitë.

Edhe pse punëtorët sezonalë mund të përfshihen në një farë mënyre në programe të nxitjes së punësimi, siç janë punët publike, programet aktive të tregut të punës nuk kanë programe specifike që kanë për objektiv punëtorët sezonalë në bujqësi apo turizëm. Siç do të mund ta shohim më tej edhe në analizë, këta punonjës shpesh janë të papunë për periudha të gjata (punëtorë bujqësie) ose ende të pintepruar plotësisht në tregun e punës (p.sh. studentët për punët e periudhës së verës në turizëm).

2. Programet pasive të tregut të punës përfshijnë pagesat e të ardhurave nga papunësia :

Neni 13 përcakton se: "Punëkërkuësit e papunë, të cilët plotësojnë kushtet për përfitimin e të ardhurave nga papunësia dhe regjistrohen në

strukturën rajonale/vendore si punëkërkuës të papunë në zbatim të legjisllacionit për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë, përfitojnë nga pagesa e të ardhurave nga papunësia."

Në VKM Nr. 161, datë 21.3.2018 'Për Pagesën e të Ardhurave të Papunësisë' jepen specifikime dhe rregullore të tjera në lidhje me ndihmën ekonomike për individët e papunë (bazuar në përkufizimet e përfituesve të bërë më sipër). Personave që përfitojnë të ardhura nga papunësia, u paguhet e ardhura e pagesës së papunësisë në varësi të periudhës së kontributit në sigurimet shoqërore, derdhur nga punëdhënësi, si në vijim:

- 3 (tre) muaj, për personat me një periudhë kontributi, të paktën, 1 vit;
- 6 (gjashtë) muaj, për personat me një periudhë kontributi, të paktën, 3 vjet;
- 9 (nëntë) muaj, për personat me një periudhë kontributi, të paktën, 5 vjet;
- 12 (dymbëdhjetë) muaj, për personat me një periudhë kontributi mbi 10 vjet.

Të gjithë individët që aplikojnë për pagën e papunësisë duhet të paraqiten në Zyrat Rajonale ose Vendore të Punësimi dhe Aftësive me të gjitha dokumentet e nevojshme të aplikimit. Pjesa më e madhe e këtyre dokumenteve sigurohen në internet përmes portalit e-Albania.

Masa e nivelit bazë të së ardhurës nga papunësia për çdo përfitues është 50% e pagës minimale në shkallë vendi (për vitin 2020 llogaritet si 50% e 26,000 Lekë).

Në rastet e punësimi të përkohshëm gjatë periudhës së përfitimit të pagesës të së ardhurës nga papunësia, e ardhura e papunësisë merret me ndërprerje, si më poshtë vijon:

- Brenda 6 muajve, për personat që e përfitojnë pagesën për 3 muaj;
- Brenda 12 muajve, për personat që e përfitojnë pagesën për 6 muaj;
- Brenda 18 muajve, për personat që e përfitojnë pagesën për 9 muaj;
- Brenda 24 muajve, për personat që e përfitojnë pagesën për 12 muaj.

Përfituesi i pagesës të së ardhurës nga papunësia është i detyruar të paraqitet në zyrën e punësimi një herë në muaj dhe duhet të njoftojnë brenda 5 ditëve zyrën përkatëse të punësimi nëse gjatë

periudhës së përfitimit të pagesës të së ardhurës nga papunësia punësohen ose vetëpunësohen. Në të kundërt, do t'u duhet të kthejnë shumë e të ardhurave që kanë përfituar padrejtësisht gjatë kësaj periudhe në kundërshtim me ligjet dhe aktet nënligjore.

Periudha, gjatë së cilës përfituesi merr pagesën e së ardhurës nga papunësia, njihet si vjetërsi pune, e siguruar për efekt pensioni pleqërie, familjar dhe invaliditeti.

Si përfundim, në lidhje me punën sezonale është me rëndësi të theksojmë se nëse një person është në marrëdhënie pune gjatë një viti kur merr përfitime nga papunësia, kjo e drejtë nuk do të përfundojë, por vetëm do të pezullohet gjatë periudhës që është në marrëdhënie pune. Pagesa e përfitimit të papunësisë vazhdon pas përfundimit të periudhës së marrëdhënieve të punës, me kusht që e gjithë periudha (nga fillimi i marrjes së përfitimit deri në vazhdimin e të ardhurave) të mos kalojë 2 vjet, si dhe që numri i përgjithshëm i ditëve të marrja e përfitimit nuk i kalon 365.

Ligji Nr. 9920, datë 19.5.2008 'Për Procedurat Tatimore në Republikën e Shqipërisë', i ndryshuar

Ky ligj rregullon procedurat për administrimin e detyrimeve tatimore në Republikën e Shqipërisë si dhe parimet e organizimit e të funksionimit të administratës tatimore në Republikën e Shqipërisë. Procedurat tatimore si dhe çdo lloj takse dhe skeme kontributi do të prezantohet me më shumë detaje në pjesën 1.4 të kësaj analize.

Ligji Nr. 7703, datë 11.05.1993 "Për Sigurimet Shoqërore në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar

Ligji për sigurimet shoqërore të Republikës së Shqipërisë rregullon marrëdhëniet në fushën e sigurimeve shoqërore. VKM Nr. 77, datë 28.1.2015 "Për kontributet e detyrueshme dhe përfitimet nga sistemi i sigurimeve shoqërore dhe sigurimi i kujdesit shëndetësor, i ndryshuar", rregullon dhe përcakton kontributet e detyrueshme për secilin lloj punësimi dhe skemat e kontributeve që punëdhënësit janë të detyruar të paguajnë për punonjësit e tyre. Po ashtu, sipas këtij ligji (dhe përcaktimeve për VKM), në nenin 3, çdo qytetar ka të drejtë të paguajë vullnetarisht kontribu-

tet e tij. Kjo vlen edhe personin e siguruar në mënyrë të detyrueshme, kur për një kohë dhe shkaqe të arsyeshme nuk mund të sigurohet detyrimisht, por ka të drejtën e vazhdimin të sigurimit sipas sistemit vullnetar.

Sigurimi i detyrueshëm siguron pension si dhe sigurim shëndetësor për të gjithë punëtorët e punësuar me marrëveshje standarde punësimi. Për këtë lloj kontrate, punonjësit mund të zgjedhin nëse do të paguajnë ose jo sigurim shtesë vullnetar. Nga ana tjetër, nëse një person është i punësuar me kontratë shërbimi, ai/ajo nuk është i/e detyruar të paguajë sigurim të detyrueshëm dhe mund të zgjedhë nëse dëshiron të paguajë vetë sigurim vullnetar.

Ligji Nr. 57/2019, "Për asistencën sociale"

Duke pasur parasysh rëndësinë kishte sistemi i asistencës sociale për punëtorët sezonalë në bujqësi në Serbi, ekipi i projektit vendosi të analizojë edhe Ligjin për asistencën sociale. Në këtë drejtim, Ndihmë ekonomike përfitojnë familjet që nuk kanë të ardhura ose kanë të ardhura të pamjaftueshme nga programet e mbrojtjes shoqërore, remitancat, qiraja, asetet, bujqësia apo të ardhura të tjera, dhe individët e përcaktuar në nenin 7 të këtij ligji. Neni 15 i këtij ligji thotë se ..." Përfshihen nga përfitimi i ndihmës ekonomike për një periudhë gjashtëmujore të gjithë ata që kanë anëtarët në moshë aktive pune të aftë për punë, që nuk rezultojnë punëkërkuar të papunë pranë zyrave të punës apo të vetëpunësuar pranë strukturave të tatimeve, me përjashtim të rasteve të familjeve që zotërojnë tokë bujqësore në pronësi/përdorim dhe banojnë në fshat".

Kjo do të thotë se çështja nëse personi i papunë që nuk ka tokë bujqësore por përkundrazi punon për fermerë të tjerë, i cili është i angazhuar në punë të përkohshme konsiderohet ende i papunë, është me rëndësi të madhe për familjet me të ardhura të ulëta. Nëse ky person konsiderohet i punësuar, ai mund të humbasë të drejtën për asistencë sociale nëse të ardhurat e tij/saj janë mbi një nivel të caktuar. Në këtë drejtim duhet t'i kushtohet vëmendje e veçantë gjatë hartimit të politikave në lidhje me punësimin e punëtorëve sezonalë (veçanërisht në bujqësi), duke marrë parasysh karakteristikat e kësaj forme të veçantë punësimi dhe nivelin relativisht të ulët të të ardhurave që gjeneron zakonisht ai.

Në Raportin e Komisionit Evropian për Shqipërinë 2019 theksohej se lidhja mes asistencës sociale dhe programeve të punësimit duhet të jetë më e fortë. (Ish) përfituesit e asistencës ekonomike morën mbështetje më aktive në tregun e punës gjatë vitit 2018 nëpërmjet ndërmjetësimit dhe frekuentimit në kurse të trajnimit profesional. Kështu, reformimi i punësimit të punëtorëve sezonalë mund t'u sigurojë punëtorëve të tillë mundësi më të mëdha punësimi.

POLITIKAT KOMBËTARE TË PUNËSIMIT DHE STRATEGJITË SEKTORIALE

Strategjia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi (2014 – 2020)

Siç përcaktohet edhe në Strategjinë Kombëtare për Punësim dhe Aftësi, persona në punësim janë ata individë mbi një moshë të specifikuar, të cilët, gjatë një periudhe të shkurtër reference, kanë qenë të angazhuar në çfarëdo lloj aktiviteti për të prodhuar të mira ose për të ofruar shërbime kundrejt pagesës ose përfitimit.

Personat në marrëdhënie pune përfshijnë edhe: (a) personat e punësuar, që kanë punuar në një punë për të paktën një orë; dhe (b) personat e punësuar "jo të zënë me punë" për shkak të mungesës së përkohshme në punë, ose për shkak të orarit të punës (si për shembull puna me turne, koha fleksibël dhe leja kompensuese për punën jashtë orarit).

Mes të tjerash, kjo strategji evidenton disa pika, që mund të lidhen me punësimin e përkohshëm, veçanërisht punën në shtëpi. Informaliteti është i lartë kur flitet për kushtet e punës, si edhe për punën e papaguar në familje. Shumica e femrave dhe e të rinjve kryejnë punë të papaguar në familje, veçanërisht në zonat rurale. Impakti i informalitetit është pesëfish:

- 1) ai ndikon drejtpërdrejt tek siguria e punës, sepse mungojnë kontratat;
- 2) ai ndikon tek e drejta për sigurime shoqërore, të cilat janë shumë të rëndësishme për mbulimin me sigurimin shëndetësor dhe pensionin e pleqërisë, duke vënë në rrezik jetesën në një

- 3) periudhë më të vonshme të jetës; ai pakëson pagesën dhe burimin e të ardhurave, duke rënduar mirëqenien ekonomike;
- 4) ai vë një barrë fiskale mbi ekonominë nëpërmjet evazionit tatimor;
- 5) ai pengon zhvillimin e tregut në fushat që varen shumë nga puna e familjes, si për shembull bujqësia.

Sipas kësaj strategjie, punësimi është qëllim kryesor i programit të Qeverisë, e cila është zotuar për hapjen e 300.000 vendeve të reja të punës për femrat dhe meshkujt në industrinë prodhuese (52'000), industrinë detare (15'000), në aktivitetet bujqësore dhe blegtorale (155 mijë) në industrinë e turizmit (11'000), etj.

Duke pasur parasysh aktivitetet e ardhshme që kanë të bëjnë me përgatitjen e strategjisë së re të punësimit dhe lidhjen dhe rëndësinë e temës së analizuar, duhet të merret në konsideratë prezantimi i reformës në punësimin punëtorëve sezonal si pjesë e strategjisë së re. Reforma e punësimit të punëtorëve sezonalë në bujqësi dhe/ose turizëm mund të kontribuojë në qëllimin kryesor të krijimit të vendeve të reja të punës si dhe të kontribuojë edhe në reduktimin e ekonomisë gri dhe avancimin me objektivat e qeverisë shqiptare drejt fiskalizimit.

Dixhitalizimi dhe Modernizimi i Reformës së Shërbimeve Publike – Axhenda Dixhitale e Shqipërisë 2015 – 2020

Qendra e të dhënave të qeverisë AKSHI ofron një sërë shërbimesh të centralizuara për 211 institucione publike. Kjo qendër është ngritur pranë Agjencisë Kombëtare të Shoqërisë së Informacionit (AKSHI), sipas standardeve bashkëkohore dhe mundëson centralizimin dhe integrimin e të gjitha shërbimeve që qeveria ofron online. Për sa i përket e-biznesit, krijimi i Qendrës Kombëtare të Regjistrimit (QKR) dhe Qendrës Kombëtare të Licencimit (QKL) ishin ndër përvojat e para në ofrimin e shërbimeve për biznesin përmes zyrave me një ndalesë. U krijua regjistri elektronik i biznesit, regjistër që publikohet në adresën www.qkr.gov.al. Regjistrimi i një biznesi kaloi përmes një procedure më të thjeshtë duke ulur edhe kohën që nevojitej për të.

Gjatë viteve 2013-2014, në QKR dhe QKL u

zbatua projekti i gjurmimit online. Realizimi i këtij projekti u ka dhënë mundësinë subjekteve që aplikojnë për një leje/licencë pranë sporteve të QKL-së ose për regjistrim në QKR për të ndjekur ecurinë e aplikimit në të gjitha fazat nëpër të cilat kalon ai, në faqen e internetit të QKL (www.qkl.gov.al) dhe QKR (www.qkr.gov.al)

Fiskalizimi dhe Reforma për Reduktimin e Informalitetit

Puna informale ka pasoja konkrete në kohë. Deklarimi i paplotë (apo deklarim më i ulët nga ai faktik) i kontributeve të sigurimeve shoqërore sot do të thotë mbulim relativisht më të ulët apo përjashtim nga pensionet. Në periudhën afatmesme, në Shqipëri janë bërë përmirësime të konsiderueshme, veçanërisht që me nisjen e fushatës kundër informalitetit në shtator 2015, ku përqindja e punësimit informal ra nga 50% në 2014 në 36% në tremujorin e dytë të vitit 2018. Në këtë kontekst, qeveria shqiptare është plotësisht e angazhuar për fiskalizimin dhe reduktimin e informalitetit në të gjithë sektorët e ekonomisë. Në këtë kuptim, qëllimet e mëposhtme pritet të përmbushen gjatë zbatimit të kësaj reforme:

- a. **Reduktimi i informalitetit** - përmirësimi i dy aspekteve kryesore - raportimi i më shumë transaksioneve me para në dorë dhe ulja e numrit të transaksioneve të fshehura të parave, me një kontroll më të mirë të sistemit fiskal, do të ulë informalitetin në ekonominë shqiptare.
- b. **Rritja e efikasitetit në deklarimin e tatimeve** - me më shumë informacion të mbledhur nga tatimpagues, administrata tatimore do të jetë në gjendje të ofrojë një shërbim më të mirë për tatimpaguesit. Kjo do të përshejtojë raportimin e tatimeve dhe do të zvogëlojë gabimet në proces.
- c. **Përmirësimi i kontrollit tatimor dhe i verifikimeve në terren** – duke përdorur sistemin fiskal është e mundur të bëhen kontrole dhe inspektime në bazë të riskut, që do të rezultojë në identifikimin e drejtpërdrejtë të abuzuesve
- d. **Angazhimi qytetar – nëpërmjet verifikimit të faturave që paguajnë**, nëse janë deklaruar në sistemin tatimor apo jo, qytetarë vetë mund të ndihmojnë dhe të bëhen pjesë e luftës kundër informalitetit dhe abuzimit ndaj atyre që punojnë në të zehtë.

e. **Dixhitalizimi i ekonomisë - përmes përmirësimeve në programin e softuerit të fiskalizimit**, zgjeron mundësinë për të rritur dixhitalizimin e proceseve në pikat e shitjes, veçanërisht për tregun e NVM-ve në vend. Kjo do të çojë në një ekonomi më pak burokratike, me rritje të lehtësive për shkëmbimin e informacionit mes biznesit dhe qeverisë por edhe mes bizneseve me njëri-tjetrin.

Reformimi i Sektorit të Bujqësisë në Shqipëri– Numri i Identifikimit të Fermerëve (NIPT)

Pas vitit 2015, qeveria shqiptare ndërmori disa nisma në drejtim të zhvillimit bujqësor në Shqipëri. U prezantuan subvencione të reja për ndërmarrjet bujqësore, ndërkohë që u prezantua edhe numri i ri i identifikimit për regjistrimin e fermerëve në të gjithë Shqipërinë. Siç përcaktohet edhe në kuadrin ligjor për procedurat tatimore ...

“ ... fermeri është prodhuesi bujqësor, i vetëpunësuar, i cili kryen aktivitetin me fuqinë e tij punëtore dhe me mjetet e disponueshme të punës, në veprimtarinë e prodhimit bujqësor, në pylltari dhe peshkim”.

Në kuadër të prezantimit të reformave dhe subvencioneve të reja për këtë kategori në Shqipëri, të gjithë fermerët që ua shesin prodhimet e tyre sipërmarrësve (tregtarëve) u kërkohet të regjistrohen dhe të marrin një certifikatë NIPT të Fermerëve. Certifikata NIPT i siguron fermerit të gjitha të drejtat dhe detyrimet njësoj sikur të ishte person juridik, ku fermeri konsiderohet si i vetëpunësuar. Aplikimi dhe marrja e certifikatës NIPT bëhet nga vetë fermeri në Drejtorinë Rajonale të Tatimeve të Juridiksionit sipas ndarjes administrative nëpërmjet një procedure të thjeshtësuar. Sa i përket procedurave dhe dokumentacionit të nevojshëm për të marrë NIPT-in, kërkohen si më poshtë

- a. Aplikimi për regjistrimin sipas formularit
- b. Dokument identifikim origjinal
- c. Certifikata e origjinës e lëshuar nga Drejtoria Rajonale e Bujqësisë, në bazë të së cilës certifikohet aktiviteti prodhues bujqësor i fermerit
- d. Adresë kontakti dhe vendndodhja e aktivitetit bujqësor
- e. Fusha e aktivitetit prodhues bujqësor
- f. Ekzemplar i firmës së fermerit si individ

Mundësi të veçanta u jepen fermerëve që janë të vetëpunësuar për të paguar një shumë “më të ulët” vjetore të sigurimeve të detyrueshme nga 29,400 lekë deri në 38,400 lekë (si program mbështetës i qeverisë) dhe përfitojnë të drejtën e pensionit të pleqërisë, pension invaliditeti, pension familjar, shpërblim për lindje si dhe sigurime shëndetësore.

Për sa i përket fermerëve dhe fiskalizimit të tyre, ka dy këndvështrime.

- Këndvështrimi i parë i shprehur në shifra tregon se nga 354,000 fermerë në të gjithë vendin, vetëm 40,265 prej tyre janë të identifikueshëm (në sistem) dhe kanë marrë NIPT për aktivitetin e tyre. Ky dokument i identifikon ata si shitës të prodhimeve të tyre dhe për këtë ata nuk janë të detyruar të paguajnë TVSH (prej 20%). Duke pasur parasysh situatën ku shumë shitblerje mes fermerëve dhe blerësve të mundshëm bëhen në mënyrë informale, mund të thuhet se pjesa më e madhe e fermerëve nuk janë të motivuar të futen në skemat e sigurimeve shoqërore, gjë që e vë në vështirësi sistemin po të marrim në konsideratë se mbi 300,000 fermerë janë jashtë sistemi

- Këndvështrimi tjetër tregon se ky “formalizim” pranohet si pozitiv jo vetëm nga fermerët, por edhe nga mbledhësit e prodhimeve bujqësore. Në fakt, ka shembuj që tregojnë se në disa rrethe jo vetëm fermerët por i gjithë fshati kanë aplikuar për t’u pajisur me dokument identifikimi të fermerit (NIPT) për shitjen e tepicës së prodhimeve të tyre. Këto janë ndikuar edhe nga mundësia për të përfituar nga mbështetja me grante, mbështetja me kredi dhe programet e mbështetjes si në nivelin qeverie ashtu edhe në atë të komunitetit. Sipas ekspertëve në DPT, kjo kategori fermerësh nuk konsiderohen si tregtarë, dhe në këtë kuptim, marrja e NIPT-it bëhet vetëm me qëllim kompensimi të TVSH-së.

Shifrat e fundit zyrtare (2018) tregojnë se numri i fermerëve të regjistruar në Qendrën Kombëtare të Biznesit ka lëvizur shumë pak (vetëm 83 fermerë janë pajisur me NIPT) krahasuar me prezantimin e parë të skemës në 2017, gjë që nxjerr përsëri në pah hendekun e fermerëve ende të paregjistruar.

Sipas të dhënave të vitit 2018, më shumë se 313,000 fermerë vazhdojnë të mos tregojnë interes për fondet që ofrohen nga Ministria e

Bujqësisë për zhvillimin e zonave rurale, duke bërë që vetëm 11 për qind e tyre të gëzojnë përfitimet që vijnë nga pajisja me NIPT dhe të paguajnë kontributet shoqërore dhe shëndetësore.

Në këtë aspekt mund të analizohen disa arsye për sa i përket pozicionit të fermerëve ndaj formalizimit.

- Së pari, informacioni dhe ndërgjegjësimi i pamjaftueshëm i fermerëve në lidhje me regjistrimin e NIPT-it pakëson mundësitë për efektivitetin e skemës. Nga intervistat me vetë fermerët, regjistrimi me NIPT deri më sot mund të thuhet se ka ardhur kryesisht si rezultat i “presionit” dhe rolit të tregtarit të shumicës dhe përpunuesit. Pjesa më e madhe e fermerëve të kontaktuar pranojnë se nuk kanë marrë këshilla se si funksionon skema e kompensimit si dhe në lidhje me kërkesat procedurale për regjistrim për qëllime të kësaj skeme ose për marrjen e NIPT-it.

- Së dyti, edhe pse udhëzimi është i qartë, ka ende paqartësi për regjistrimin e NIPT-it. Në kushtet aktuale, fermeri ka në dispozicion kartën e identitetit (si çdo qytetar i Republikës së Shqipërisë), si dhe NIPT-in, duke krijuar kështu konfuzion te fermerët për qëllimin e secilës prej tyre. Siç raportohet edhe nga mbledhësit e prodhimeve (tregtarët e shumicës që përgatisin faturat), këto fatura përgatiten në adresën e fermerit që ka numër NIPT apo kartë identiteti.

Nga një tregtar perimesh mësohet se ai mbledh prodhime nga rreth 120 fermerë që janë të pajisur me NIPT si dhe nga rreth 500 fermerë të tjerë që nuk janë të pajisur me NIPT, por duke shkruar në faturë numrin e kartës së tyre të identitetit.

- Së fundi, sipas tregtarëve të shumicës, veçanërisht në zonat tradicionale bujqësore (Lushnje dhe Fier), vihet re fenomeni i tregjeve informale të shumicës, ku vetë fermerët në kërkim të një çmimi më të lartë për prodhimet e tyre bujqësore shesin pa asnjë dokumentacion duke mos i dërguar prodhimet e tyre tek pikat më të afërta të licencuara të grumbullimit. Sipas një sondazhi të kryer nga Shoqata e Investitorëve të Huaj të Shqipërisë (FIAA) dhe Unioni Shqiptar Kursim-Kredi në vitin 2014, rreth 50% e fermerëve i shesin prodhimet e tyre direkt në tregje ose në rrugë.

1.2 Punëtorët sezonal në shifra

1.2.1. *Krahasimi i shifrave – Panoramë e situatës aktuale*

Puna sezonale në Shqipëri, edhe pse një lloj e rastësishme pune, që evidentohet në sektorë të ndryshëm në vend, është ende e vështirë për t'u trajtuar për sa i përket numrit të punonjësve. Kjo mungesë e të dhënave të duhura për punëtorët sezonalë vjen si pasojë e faktorëve të ndryshëm, duke nisur që nga informaliteti që karakterizon këtë lloj punësimi veçanërisht, deri te mosnjohja e kontratave për punë sezonale/punëtorë sezonalë në kuadrin aktual ligjor dhe në politikat sektoriale në sektorë të ndryshëm në Shqipëri.

Informaliteti në punësim mbetet një nga sfidat më të mëdha. Në vitin 2018, rreth 32% e të punësuarve nuk paguanin sigurime. Sipas të dhënave administrative të INSTAT, në vitin 2018 numri mesatar i të punësuarve ishte mbi 1.3 milionë njerëz, por në të njëjtin vit numri mesatar që paguan kontribute për sigurimin për efekt pensioni ishte 778.111 persona. Me një llogaritje të thjeshtë, këto të dhëna tregojnë se rreth 360 mijë njerëz llogariten si të punësuar por as nuk janë të regjistruar dhe as nuk paguajnë kontribute te sigurimet.

Sipas Raportit të Bankës Botërore 'Tendencat e Punësimit 2019 në Rajonin e Ballkanit' rreth 37% e të punësuarve në Shqipëri janë pjesë e ekonomisë gri. Po ashtu, raporti thekson se pothuajse gjysma e atyre që punojnë në tregun informal janë të vetëpunësuar.

Siç u tha edhe më lart, mosnjohja e 'punësimit të përkohshëm ose sezonal' si një formë e veçantë punësimi në kuadrin ligjor në Shqipëri shkakton konfuzion, kur bëhet fjalë sezonalitetin/përkohshmërinë në punësim. Aktorë/institucione të ndryshme dhe madje edhe politika sektoriale e njohin punësimin sezonal ndryshe. Për shembull:

- Shumë studentë, ose të rinj që sapo kanë mbaruar studimet, duket se i konsiderojnë call center si forma më e shpejtë dhe e sigurt për momentin për punësim – edhe pse në disa raste ky 'sezonalitet' mund të zgjasë pak. Në këtë kuptim, kjo lloj pune duhet të konsiderohet më shumë si punë e përkohshme me kohë të plotë sesa punë sezonale dhe si e tillë duhet të trajtohet ndryshe.

- Buzëqesh Shqipëri, një nismë e qeverisë shqiptare me Ministrinë e Mjedisit dhe Turizmit, ofroi rreth 7,000 punë sezonale në turizëm në vitet 2018 dhe 2019, kryesisht për studentë për të punuar maksimumi 3 muaj gjatë pushimeve të verës.

- Shumë punëdhënës në biznes e konsiderojnë periudhën maj-shtator si periudha e punës sezonale, veçanërisht në turizëm, ndërkohë që në sektorin e bujqësisë, sezonaliteti është sa herë që lind nevoja për korrje/vjelje, edhe pse një periudhë e tillë nuk zgjat më shumë se 3-4 javë.

1.2.2. *Llogaritje bazuar në intervistat me sektorin privat mbi numrin e punonjësve të punësuar nga këta punëdhënës privatë*

Informacioni i marrë nga intervistat online/telefonike me aktorët privatë jepet poshtë i ndarë për sektorin e bujqësisë dhe për sektorin e turizmit.

Sektori i bujqësisë – rezultatet nga të dhënat sasiore

Siç mund të analizohet edhe nga tabela e mëposhtme, mesatarisht, ndërmarrjet e biznesit të mesëm dhe të madh në Shqipëri punësojnë deri në 25 punëtorë sezonal gjatë pikut të sezonit bujqësor. Punët tipike që bëjnë këta punëtorë sezonal janë mbledhja/vjelja e frutave, pastrimi, krasitja, mjelja dhe (më pak) përpunimi.

Gjithsesi, në pjesën më të madhe të rasteve, nuk përcaktohej grupmosha/grupi i synuar i këtyre punëtorëve sezonal. Megjithatë për disa punë të caktuara, si mjelja ose vjelja e disa lloj frutave, kërkohen punëtoresh femra.

Për pjesën më të madhe të punëtorëve sezonalë, kohëzgjatja mesatare e punës në sektorin e bujqësisë është 3 muaj (ndonëse ka nga ata që janë të punësuar deri në 6 muaj sipas pyetësorit). Sipas përgjigjeve të të anketuarve, punëdhënësit i marrin në punë punëtorët për 6 ditë në javë, i regjistrojnë ata në përputhje me ligjin dhe rregullat (maksimumi 1 ditë para fillimit të punës). Sidoqoftë, kohëzgjatja e angazhimit të punëtorëve sezonalë në bujqësi ndryshon në sektorin e bujqësisë.

Për shembull, bazuar në një vlerësim të kryer nga programi bilateral i GIZ-it 'Zhvillimi i Qëndrueshëm në Zonat Rurale në Shqipëri (SRD)' "Vlerësimi i punëtorëve sezonalë në sektorin e Perimeve, Frutave, Bimëve Medicinale dhe Aromatike dhe Zinxhirëve të Vlerave të Përpunuesve të Vegjël në Shqipëri", angazhimi i anëtarëve jo-familjarë në sektorin e perimeve, veçanërisht produktet e orientuara nga eksporti, kërkohet për një periudhë

deri në 70% të vitit. Ndërkohë, siç shpjegohet më poshtë, sektori i frutave mund të kërkojë punëtorë sezonalë për periudha më të shkurtra gjatë aktiviteteve kulmore të bujqësisë. Paga mesatare për një punëtor sezonal është e njëjtë me pagën minimale të deklaruar në Shqipëri që varion nga 27,000 deri 30,000 lekë në muaj. Kur merren në punë çdo ditë, paga e deklaruar varion nga 1,500 në 2,500 lekë në ditë, tarifa më e ulët krahasuar me atë që ofrojnë vendet fqinje për punë sezonale (Greqia për shembull).

Siç mund të shihet nga tabela e dhënë më poshtë, ka punëtorë që merren në punë kryesisht ditore, të cilët shpesh bëjnë punë si mbledhja e frutave, krasitje, vjelje, etj. Është me interes të evidentohet se këta punëtorë paguhen zakonisht me para në dorë ose 50% në dorë dhe pjesa tjetër me bankë, në krahasim me punëtorët që punojnë për disa muaj dhe që zakonisht paguhen nepermjet bankës.

Nr. i intervistës	Nr. i punëtorëve të punësuar në punë sezonale	Lloji i punës	Si punësohen punëtorët	Nr. i ditëve të punës (mesatarisht)	Si llogariten pagat? Paga varion? Në lekë	Mënyra e pagesës? Me bankë/ para në dorë	Procedurat e deklarimit dhe regjistrimit	Popullata / grupmosha e punonjësve të punësuar në sezon
1	45	Mbledhja e frutave	Me dite	23-30 per 4 muaj	2500 – 3000 ne dite	50 / 50	1 day before online registration	Kryesisht Gra
2	30	Pastrim / Vjelje	Me Muaj	24 per 3 muaj	3000 ne dite	50 / 50	1 day before online registration	Forca punetore qe arrij te gjej
3	25-30	Krasitje	Me dite	2-3 muaj	15'000 ne jave	Cash	1 week to 10 days before	te gjej
4	10	Shitje / prodhim	Me Muaj	3 muaj	NULL	Bank	Same day as the job starts	Kryesisht te rinjte
5	17	Procesi mbledhjes	Me Muaj	22 dite/muaj	27'000 – 29'000	Bank	Min 3 days prior	Gra
6	20	Vjelje	Me Muaj	24 per-3 muaj	30'000 ne muaj	50 / 50	1 day prior	Gra
7	20	Mjelje /paketim	Me Muaj	6 muaj	35'000 – 55'000	Bank	1 day prior	Burra / Gra ne moshe pune
8	20	Mjelje	Me Muaj	6 muaj	35'000 – 55'000	Bank	1 day prior	
9	30	Perpunim	Me Dite	6 muaj	2500 ne dite	Bank	According to law	Gra dhe te Rinjte
10	20-30	Vjelje	Me Dite	24 dite deri 4 muaj	Ditore	50 / 50	1 day prior	Burra / Gra ne moshe pune
11	18	Mbledhje / Vjelje	Me Muaj	3 muaj	Mujore	Bank	1 – 2 day prior	NN

Sektori i turizmit – rezultatet nga të dhënat sasiore

Në sektorin e turizmit, si për krahasim me gjetjet nga sektori i bujqësisë më sipër, punësimi i punëtorëve sezonalë duket se është në numër më të madh. Mesatarisht, gjatë një periudhe tremujore punësohen 30-50 punëtorë sezonalë. Ky nivel i lartë punësimi i punëmarrësve sezonalë shpjegohet me faktin se sektori i turizmit në Shqipëri raporton një periudhë pune prej tre muajsh në vere, duke kërkuar kështu një numër të lartë stafi vetëm gjatë kësaj periudhe.

Siç mund të shihet edhe nga tabela mëposhtë, ka ndryshime për sa i përket formës së punësimit të punëtorëve (ndryshojnë me ditë dhe muaj). Megjithatë, periudha maksimale e punësimit është 4 muaj. Pagat nga ana tjetër, variojnë nga 30,000 në 50,000 lekë (pak më të larta krahasuar me bujqësinë), ndërsa forma e pagesës mbetet ajo nga sistemi bankar ose 50% para në dorë dhe 50% përmes bankës. Duke pasur parasysh dinamikën e vetë sektorit të turizmit, të gjithë punëdhënësit kërkojnë të angazhojnë njerëz të rinj në moshë në bizneset e tyre. Po ashtu, mund të vihet re se përveç marrjes në punë për disa

muaj, në turizëm janë të zakonshme edhe punësimi javor (kur personi merret në punë me javë ose ditë, ai/ajo zakonisht paguhet me para në dorë).

Së fundi, në pothuajse të gjitha rastet, punëdhënësit deklaruan se ishin në dijeni të procedurave të regjistrimit të punonjësve të tyre dhe se i regjistronin punonjësit përmes sistemit të tatumëve.

Perceptimet dhe sfidat e punësimit të punëtorëve sezonalë– Perspektiva e sektorit privat

Pjesa e dytë e pyetësorit përbëhet nga pyetje të orientuara kryesisht për të kuptuar perceptimin e punëdhënësve në lidhje me sfidat që hasin për punësimin e punëtorëve sezonalë, veçanërisht po të kemi parasysh se nuk ekziston asnjë kuadër ligjor për këtë kategori. Në këtë kontekst, në pyetjen e parë, të intervistuarve iu kërkua të përkufizonin shkurtimisht se çfarë është një punëtor sezonal për ta.

Përgjigjet unike paraqiten në figurën në vijim në faqen tjetër.

Nr. i intervistës	Nr. i punëtorëve të punësuar në punë sezonale	Lloji i punës	Si punësohen punëtorët	Nr. i ditëve të punës (mesatarisht)	Si llogariten pagat? Paga varion? Në lekë	Mënyra e pagesës? Me bankë/ para në dorë	Procedurat e deklarimit dhe regjistrimit	Popullata / grupmosha e punonjësve të punësuar në sezon
1	50	Shërbime, pastrim kuzhinë	Me Muaj	Deri në 6 muaj	35'000 ALL/muaj	Bank	1 day prior	Te rinjte
2	30	Shërbime, pastrim	Me Jave	3 muaj		Ne dore	No	Te rinjte
3	100	Banakier, Kamarier	Me dite	NULL	-	Bank	1 day prior	Te rinjte
4	50-100	Banakier, Kamarier, Pjatalares	Me dite	Deri në 6 muaj	30'000 ALL/muaj	50 / 50	1-2 day prior	Te rinjte
5	45	Pastrim, Receptions Bankier, Kamarier	Me Muaj	6 dite Jave/ 3-4 muaj	35'000 – 50'000 ALL/muaj	Bank	1 day prior	Te rinjte
6	45	Pastrim, Receptions Bankier, Kamarier	Me Jave	12 – 17 jave	9000 – 10'000 ALL/jave	Bank	No	Te rinjte
7	30	Pastrim Sigurim Sherbime	Me Jave	12 – 17 jave	9000 – 10'000 ALL/jave	Ne Dore	1 day prior	Emigrantet
8	Deri në 50	Banakier, Kamarier	Me dite	2 muaj	1000 – 1500 ALL/dite	50 / 50	According to law	Te rinjte
9	4	Kuzhine, Kamarier	Me Muaj	6 dite ne jave / 3 muaj	30'000 – 45'000 ALL/muaj	Bank	According to law	Te rinjte
10	4	Kuzhine , Banakier Kamarier	Me Muaj	3 muaj	35'000 – 50'000 ALL/month	Bank	1 day prior	Te rinjte

Sektori i Bujqësisë	Sektori i Turizmit
Është artizan që di të përpunojë frutat	Punëtorë të angazhuar gjatë periudhës së verës
Punëtor me bazë sezonale	Të rinj që merren në punë gjatë pushimeve të shkollës
Dikush që punon me bazë sezonale	Punonjës të marrë në punë për periudhë të shkurtër
Punëtor i marrë në punë për vetëm 2 – 3 – 4 muaj	Punonjës të aftësuar dhe të shkathët
Dikush që punon për një periudhë fikse për disa vite	Punëtorë të marrë në punë sipas nevojave të sektorit
Dikush që ka të paktën arsim të mesëm	Punëtore të marrë në punë sipas fluksit të vizitorëve/turistëve
Punonjës që merren në punë në periudhën më të ngjeshur me punë të vitit	

1.2.3. Gjetjet e sondazhit online për punëtorët sezonalë – përfundime të përgjithshme

Në sondazhin e kryer në internet u regjistruan gjithsej 159 të anketuar, 42% e të cilëve ishin femra (67 femra dhe 92 meshkuj). Pjesa më e madhe e të anketuarve ishin të moshës 25-35 vjeç (74 prej tyre), ndjekur nga të anketuarit e moshës 16-25 dhe 35-45 vjeç (34 në secilin grup). Kjo shpjegon dy gjëra: a) grupmosha 25-35 vjeç mbetet grupmosha më e madhe në kërkim të punës; b) Kjo grupmoshë është më e angazhuar në mediat sociale (veçanërisht në grupet përkatëse që kërkojnë punë).

Pjesa më e madhe e përgjigjeve zgjodhën “shërbimet dhe të tjera” si sektori ku ishin të punësuar (55 në total), ndërkohë që ndiqet nga turizmi, bujqësia dhe ndërtimi në përgjigjet e të anketuarve (përkatësisht 29, 26 dhe 31). Nga ana tjetër, operatorët e kujdesit për shtëpinë dhe “call center” mbeten po të rëndësishëm për angazhimin në punë sezonale.

Ndërkohë që 57 e të anketuarve punonin për më shumë se 120 ditë (në këtë kuptim mund të shqyrtojmë mundësinë e zbritjes së tyre nga numri i përgjithshëm i punëtorëve sezonalë që morën pjesë në sondazh), pjesa tjetër prej 102 të anketuarish ishin në punë sezonale kryesisht për 60-90 ditë (54 përgjigjet). Mesatarja e orëve të punës janë 8 - 10 orë në ditë (71 prej të anketuarve kanë punuar për 8 orë), ndërsa një numër i konsiderueshëm i të anketuarve janë të angazhuar në punë 6-orëshe (23 prej tyre).

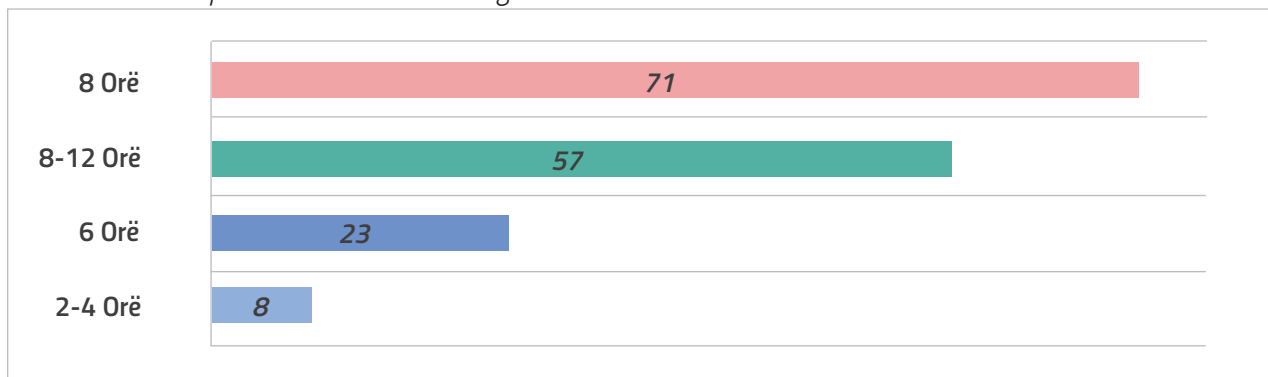
Plot 114 të anketuar të regjistruar thanë se punonin në Shqipëri kryesisht për një punëdhënës.

Fatkeqësisht, situata për sa i përket pagimit të tatimeve dhe kontributeve mbetet problem në të gjitha rastet. Për 71 të punësuar nuk ishin paguar kontributet, ndërsa 20 prej tyre nuk ishin të sigurt nëse u ishin paguar ndonjëherë kontributet nga punëdhënësi. Ky problem evidentohet edhe në mënyrën e pagesës. Vetëm 44 punonjës ishin paguar përmes sistemit bankar, ndërsa 88 prej tyre e kishin marrë pagën me para në dorë.

Informacioni dhe njohuritë për kuadrin ligjor përkatëse për punëtorët (qofshin ata sezonalë apo jo) mbetet problem edhe në Shqipëri. Gjatë sondazhit të kryer online, 106 nga 159 të anketuar nuk ishin të sigurt nëse kishte kuadr ligjor në fuqi për punën sezonale dhe mesatarisht 60 prej tyre nuk ishin të sigurt as nëse kishte procedura të veçanta për regjistrimin e tyre, ditët e përcaktuara të punës ose uljen e tatimeve dhe kontributeve.

Prezantimi i platformave online për regjistrimin e punëtorëve sezonalë duket se është një mundësi e mirë nga këndvështrimi i të punësuarve. Plot 109 të anketuar online thanë “Po - platforma online do të ndihmonte me regjistrimin dhe të gjitha procedurat e lidhura me të; dhe 101 prej këtyre të anketuarve ishin tashmë përdorues të platformave të tjera online të shërbimeve qeveritare (e-Albania ishte një prej tyre).

Orët mesatare të punës së të anketuarve nga sondazhi on-line

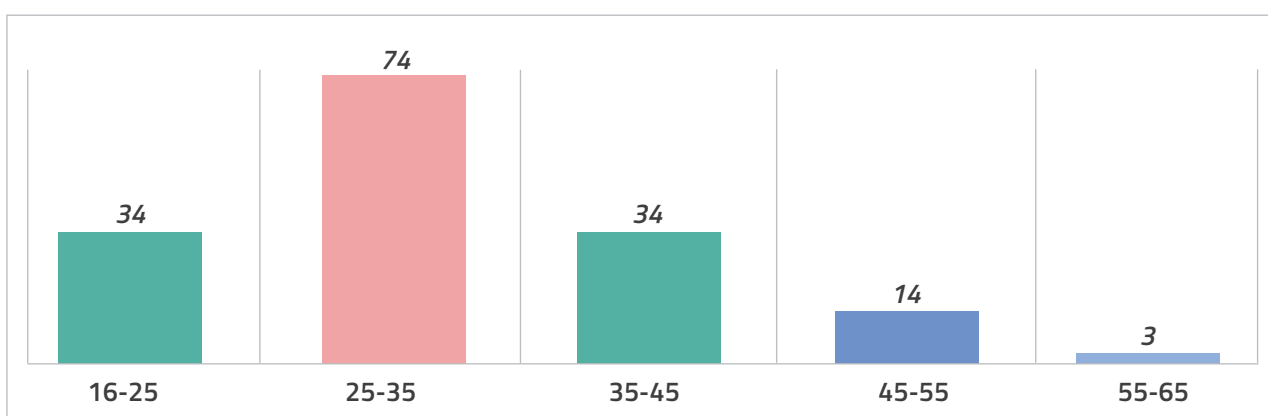
Përfundimet nga sondazhi online – Bujqësia

- 26 nga 159 të anketuar ishin të punësuar në sektorin e bujqësisë dhe 12 prej tyre ishin të grupmoshës 25-35 vjeç.
- Vetëm 10 femra punonin në sektorin e bujqësisë, për rreth 6-8 orë në ditë kryesisht për 2 punëdhënës të ndryshëm.
- 22 nga 26 të anketuar që punonin në sektorin e bujqësisë paguheshin 100% me para në dorë, ndërsa për 17 prej tyre tatimet dhe kontributet nuk u ishin paguar fare.
- Për gjysmën e këtyre punëtorëve (13), angazhimi në punë sezonale në bujqësi është puna e tyre kryesore, ndërsa për gjysmën tjetër është një pune shtesë. Fatkeqësisht, 24 prej tyre nuk kanë punuar gjatë pandemisë nga Covid-19.
- 23 prej tyre nuk kanë informacion nëse ka një kuadër ligjor në fuqi (apo procedura të caktuara) për punën sezonale në Shqipëri, ndërsa 5 janë të sigurt se nuk ka ulje tatimesh dhe kontributesh apo përcaktime në lidhje me totalin e ditëve që lejohet të punojë një punëtor sezonal.
- Të anketuarit që punojnë në bujqësi ishin grupi me përqindjen më të madhe të të anketuarve që nuk përdornin asnjë platformë ekzistuese online (10/27), ndërsa (19/26) u përgjigjën se nevojitet një platformë e caktuar online për regjistrimin e punëtorëve sezonalë në bujqësi.

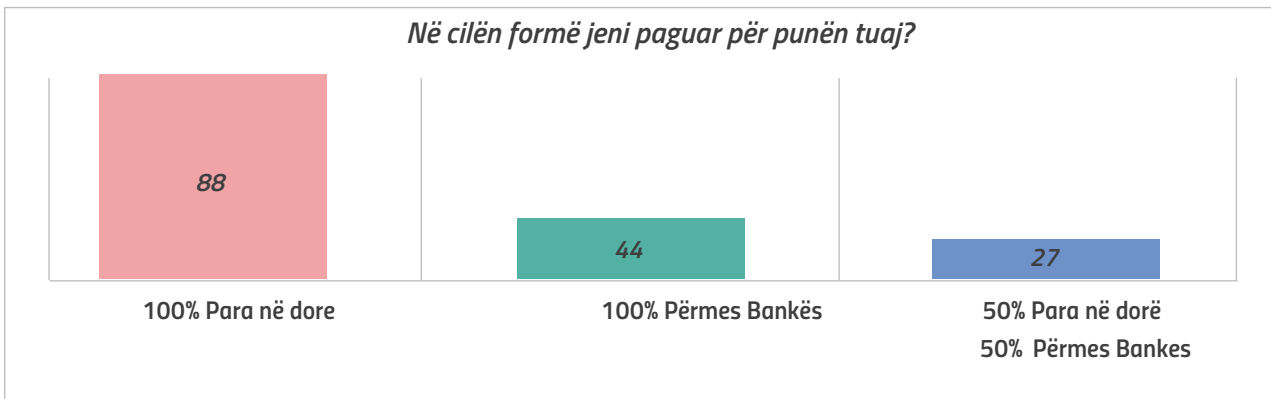
Përfundimet nga sondazhi online – Turizmi

- Vetëm 29 nga 159 të anketuarit online ishin të punësuar në sektorin e turizmit, ku shumica ishin meshkuj (18) dhe i përkisnin grupmoshës 25-35 vjeç.
- Pjesa më e madhe e të anketuarve që punojnë në sektorin e turizmit ishin marrë në punë për një periudhë prej 60 - 90 ditësh, kryesisht gjatë verës.
- Numri mesatar i orëve të punës në sektorin e turizmit është 8-12 orë në ditë (për 23 nga 29).
- Pothuajse gjysma kanë punuar për dy punëdhënës, ndërsa vetëm 10 /29 ishin të angazhuar në punë sezonale jashtë vendit, ndërkohë që për punën e bërë paguheshin të gjithë me para në dorë.
- Vetëm për 12 prej tyre punëdhënësi kishte paguar kontributet dhe tatimet, ndërsa në shumicën e rasteve, këta punëtorë paguheshin 100% me para në dorë (vetëm 3 prej tyre janë paguar 50% me bankë dhe 50% me para në dorë).
- Për shumë nga këta punëtorë, puna sezonale në turizëm është puna e tyre kryesore dhe fatkeqësisht 21 prej tyre nuk kishin punuar gjatë periudhës së pandemisë (për shkak të situatës me Covid-19).
- Pjesa më e madhe e të anketuarve nuk kanë njohuri për ligjin për punësimin, për tatimet, kontributet, apo orët e kufizuara të punës. Gjithsesi, krijimi i një platforme online që të rregullojë regjistrimin e punës sezonale duket se është me vend dhe shumë e nevojshme (për 20 nga 29 të anketuar).

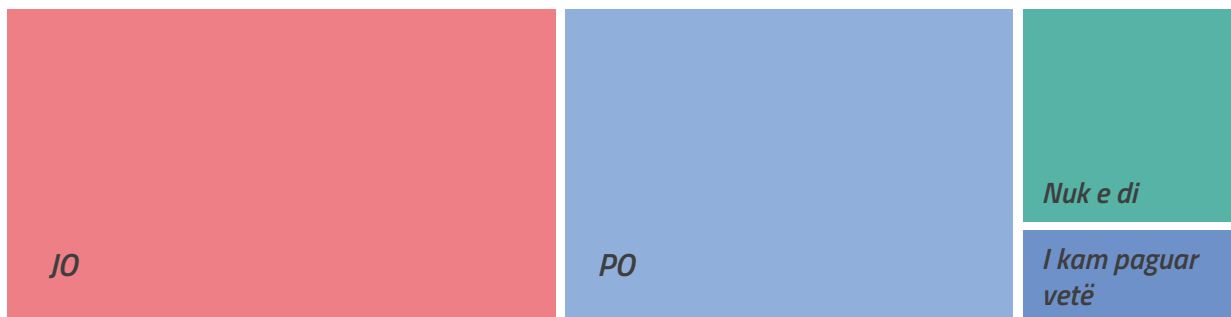
Grupmosha e të anketuarve të angazhuar sezonalisht nga sondazhi on-line

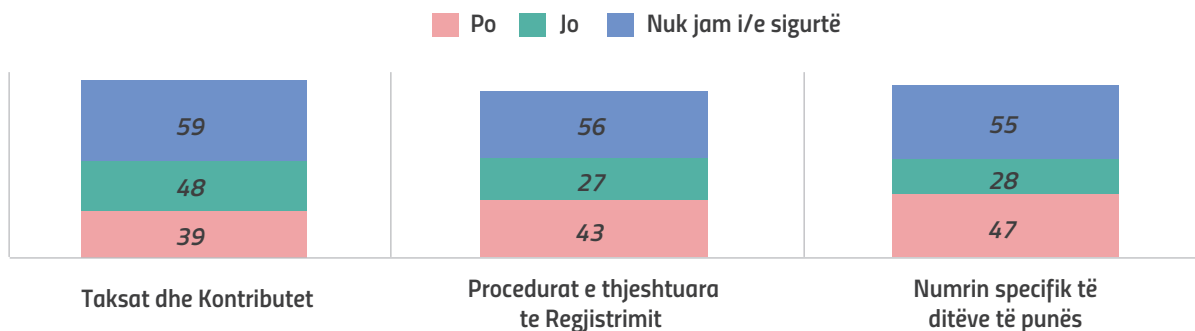
Në cilën formë jeni paguar për punën tuaj?

A u janë paguar taksat dhe kontributet gjatë periudhës që keni qenë i punësuar?

Sa të ndërgjegjshëm / dijeni janë të punësuarit në lidhje me kornizën legislative

1.2.4. Llogaritjet në bazë të të dhënave të përgjithshme për numrin e punonjësve të regjistruar nga turizëm nga Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve

Administrata Tatimore Qendrore është autoriteti i vetëm qendror tatimor në Republikën e Shqipërisë, që vepron në varësi të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë dhe është përgjegjëse për zbatimin dhe administrimin e të gjitha taksave dhe tatimeve kombëtare, pagesat publike dhe mbledhjen e kontributeve nga të gjithë qytetarët e Shqipërisë.

Përmes një sistemi dixhital të zhvilluar plotësisht, Drejtoria e Përgjithshme e Taksave është institucioni kryesor që merret me të gjithë punëdhënësit dhe punëmarrësit e regjistruar në Shqipëri, duke siguruar kështu një bazë të plotë të dhënash për çështjet e punësimit në vend.

Për shkak të raportimit mujor për listë-pagesat dhe kontributet për çdo individ të punësuar në Shqipëri (që bëhet në mënyrë elektronike nga punëdhënësit përmes sistemit të regjistrimit elektronik siç shpjegohet në kapitullin e mëposhtëm), mund të kemi disa të dhëna dhe vlerësime të përgjithshme për individët e punësuar në punë sezonale në Shqipëri.

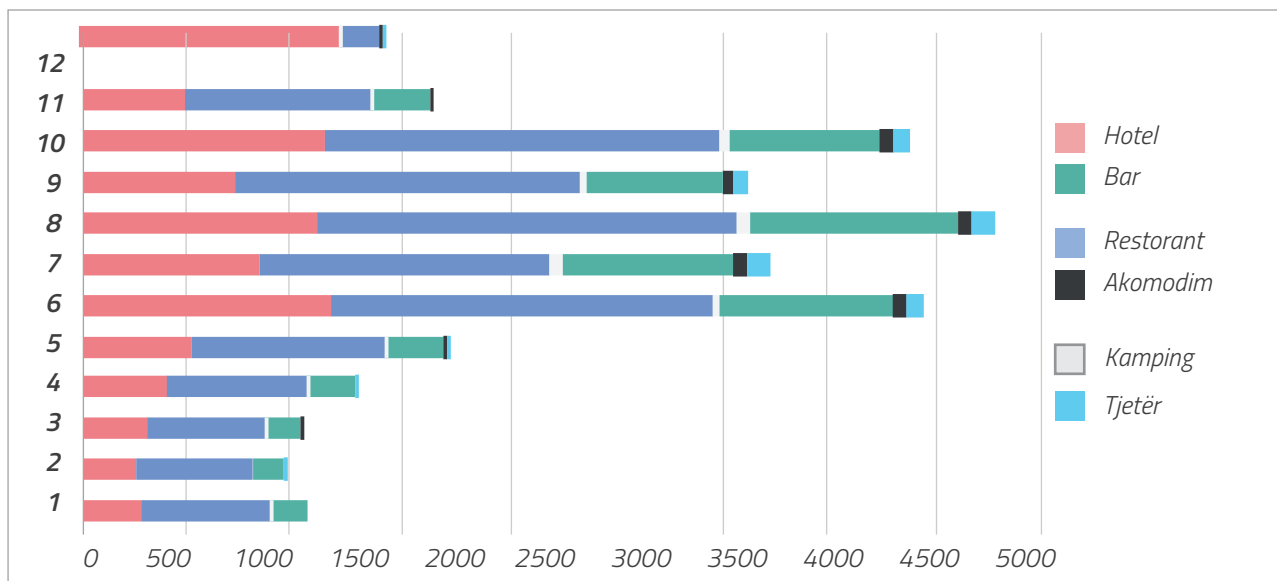
Sipas kësaj baze të dhënash, në vitin 2019 ishin të regjistruar në sektorin e turizmit në Shqipëri plot

4,330 biznese, ku shumica e tyre operonin në shërbimin bar-kafe (1,835 biznese) dhe në shërbim restoranti dhe ushqimi (1,219 biznese). Po të vëzhgojmë punësimin çdo muaj të punëmarrësve në secilën prej aktiviteteve kryesore të biznesit (shih grafikun dhe tabelën më poshtë), mund të vëmë re një rritje shumë të madhe të numrit të të punësuarve/punëtorëve në periudhën maj-shtator. Gjithsesi, kjo nuk është për t'u habitur po të kemi parasysh se në fakt ky është sezoni i verës në Shqipëri. Pothuajse në çdo aktivitet biznesi ka një rritje me të paktën 20% deri në 45% (piku) të numrit të të punësuarve, veçanërisht në hotelieri dhe shërbimet e ushqimit dhe restoranteve.

Siç mund të vërehet nga baza e të dhënave (shih tabelën 4), rritja më e madhe mund të vërehet për atë grup punonjësish që punësohen deri në 15 ditë gjatë një muaji dhe u referohen punëve sezonale tipike turistike (pastrim dhe mirëmbajtja, kamerier, banakier, etj.). Për shembull, në shërbimet hoteliere, ka një rritje të madhe të numrit të punonjësve nga periudha dhjetor-janar (270-300) deri në korrik (1200). Të njëjtat tendenca vihen re edhe për aktivitetet e tjera turistike.

Si përfundim, vlerësohet se rreth 15,500 punonjës sezonalë/të përkohshëm punësohen në sektorin e turizmit në Shqipëri gjatë një sezoni fiks të periudhës maj-shtator. Si mesatare, individët e punësuar përkohësisht/në sezon në këtë sektor regjistrohet për të punuar deri në 15 ditë në muaj.

Punonjësit e regjistruar në sektorin e turizmit gjatë periudhës 12-mujore.

Numri i të punësuarve në sektorin e Turizmit në Shqipëri sipas aktivitetit të biznesit dhe regjistrave mujorë në 2019

Aktiviteti i Biznesit	No.Bizneseve per Sektor	Numri total i të punësuarve 2019											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Hotel	754	2,972	2,983	3,127	3,374	3,787	5,034	6,157	6,274	5,222	3,889	3,627	3,460
Restorant & Shërbime Ushqimi	1219	4,873	4,805	4,970	5,005	5,590	7,010	8,707	9,061	7,214	5,887	5,626	5,558
Zona kampingu dhe argëtim	52	14	14	15	19	32	86	152	164	68	32	20	19
Shërbime bar-kafe	1835	2,222	2,192	2,241	2,346	2,536	3,421	4,493	4,645	3,492	2,629	2,436	2,377
Akomodim për pushime	211	90	85	89	98	161	295	476	495	357	196	163	156
Akomodime të tjera të regjistruara	259	43	40	47	62	91	205	410	444	282	108	84	80

Vlerësime për punëtorët sezonalë, llogaritur sipas bazës së të dhënave të DPT për personat që punojnë deri në 15 ditë në muaj

Aktiviteti i Biznesit	No.Bizneseve per Sektor	Numri i personave të marrë në punë sezonale - llogaritur për personat që punojnë deri në 15 ditë në muaj 2019												Periudha mesatare e punësimit - ditë/muaj
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Hotel	754	272	270	307	409	521	1200	1131	733	1157	487	436	300	824
Restorant & Shërbime Ushqimi	1219	625	552	577	677	930	1,832	2,016	733	1,912	905	776	713	7.4
Zona kampingu dhe argëtim	52	2	2	2	4	6	38	53	42	31	6	3	4	6
Shërbime bar-kafe	1835	177	140	159	220	272	826	1007	648	728	270	183	184	7.8
Akomodim për pushime	211	5	5	10	7	19	73	68	49	75	16	15	9	7.3
Akomodime të tjera të regjistruara	259	2	1	3	10	24	76	109	74	72	8	7	7	7.8

1.2.5. Të dhënat dhe gjetjet nga Censusi i Bujqësisë në Shqipëri

Sipas sondazhit për fuqinë punëtore në Shqipëri i vitit 2018, në total ka 1,230,000 të punësuar, nga të cilët plot 37.4% ishin punëtorë në bujqësi (me një mesatare prej 460,000 punëtorë) dhe 42.9% në sektorin e shërbimeve. Nga ana tjetër, të dhënat zyrtare nga regjistrat tregojnë se në Shqipëri janë në marrëdhënie pune 1,138,000 punëtorë, nga të cilët mesatarisht 459,778 janë të punësuar në sektorin e bujqësisë.

Sipas Censurit të Bujqësisë në Shqipëri, 32.053 ferma angazhojnë fuqi punëtore jashtë anëtarëve të familjes. Rreth 90% e tyre (afro 28,800 ferma) marrin në punë punëtorë sezonalë, ndërsa vetëm 10% (rreth 3,000 ekonomi bujqësore) angazhojnë një fuqi punëtore të rregullt gjatë gjithë vitit. Po ashtu, censusi tregon se punëtorët e marrë në punë nga pronarët e fermave shpenzojnë më shumë se 2,200,000 orë punë (shih tabelën 5 më poshtë)

Sipas të njëjtin sondazh, në tabelën jepen llogaritje të totalit prej 88,841 punëtorë sezonalë në bujqësi

Të punësuar jo anëtarë të familjes sipas kategorisë së fuqisë punëtore jo anëtar familjeje dhe formës ligjore

Forma	TOTAL			PUNËTORË NË MARRËDHËNIE TË RREGULLTA PUNE			SEZONAL / TE PERKOHESHEM		
	Total	Meshkuj	Femra	Total	Meshkuj	Femra	Total	Meshkuj	Femra
Total	98,264	76,245	22,019	9,423	6,474	2,949	88,841	69,771	19,070
Person Fizik	94,527	74,497	20,031	8,376	5,602	2,774	86,151	68,895	17,256
Entitete Ligjore	3,737	1,748	1,988	1,047	872	175	2,690	876	1,814

Ditët e punës sipas kategorisë së fuqisë punëtore jo anëtar familjeje, gjinisë dhe prefekturës, INSTAT 2018

QARQET	TOTAL			PUNËTORË NË MARRËDHËNIE TË RREGULLTA PUNE			SEZONAL / TE PERKOHESHEM		
	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female
Total	2,211,657	1,655,773	555,884	1,392,421	1,085,676	306,745	819,236	570,097	249,139
Berat	88,252	61,452	26,800	53,227	35,730	17,497	35,025	25,722	9,303
Dibër	59,000	45,182	13,818	42,449	32,209	10,240	16,551	12,973	3,578
Durrës	134,041	93,169	40,872	97,772	63,846	33,926	36,269	29,323	6,946
Elbasan	283,889	207,801	76,088	247,215	177,875	69,340	36,674	29,926	6,748
Fier	426,016	316,145	109,871	163,951	118,926	45,025	262,065	197,219	64,846
Gjirokastrë	55,951	50,631	5,320	37,279	34,614	2,665	18,672	16,017	2,655
Korçë	238,455	193,158	45,297	175,222	154,302	20,920	63,233	38,856	24,377
Kukës	13,937	8,030	5,907	8,073	4,932	3,141	5,864	3,098	2,766
Lezhë	119,952	54,288	65,664	59,228	39,121	20,107	60,724	15,167	45,557
Shkodër	113,649	70,682	42,967	41,175	30,238	10,937	72,474	40,444	32,030
Tiranë	202,116	133,903	68,213	107,525	61,256	46,269	94,591	72,647	21,944
Vlorë	476,399	421,332	55,067	359,305	332,627	26,678	117,094	88,705	28,389

1.3 Procedurat - Taksat - Kostot e punësimit të punëtorve sezonal

1.3.1. Procedura aktuale e regjistrimit të punonjësve në Shqipëri

Nëse është i pajisur me një numër unik identifikimi NIPT, taksapaguesi mund të marrë në punë një punonjës në mënyrë elektronike dhe drejtpërsëdrejti nga llogaria e tij e regjistrit elektronik. Kjo do të thotë se personat fizikë nuk mund të marrin në punë zyrtarisht. Kjo ndikon në mundësitë që kanë fermerët për të marrë në punë punëtorë sezonalë. Regjistrimi i punonjësve bëhet duke plotësuar formularin E-Sig-27, që përmban fushat e mëposhtme për tu plotësuar:

- Emër mbiemër i punonjësit dhe numri i identifikimit, data e lindjes, seksi dhe kombësia
- Lloji i profesionit të punonjësit (në sistem është instaluar tashmë një listë e të gjitha llojeve të profesioneve)
- Data e marrjes në punë të punonjësit (1 ditë para fillimit të marrëdhënieve të punës për çdo punësim të ri për tatimpaguesit ekzistues, ndërsa për tatimpaguesit e sapo regjistruar) Vetëm për të vetë-punësuarit, regjistrimi i punësimit me sig-27 bëhet sipas ligjit deri në 3 ditë para datës të përcaktuar me ligj për deklarimin e listë-pagesave Sig-25;
- Informacion në lidhje me punëdhënësin si numri i NIPT-it, adresa, llogaritë bankare,

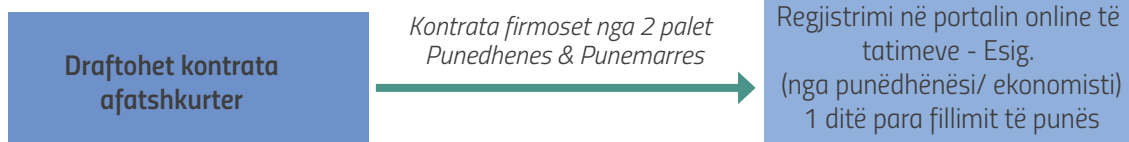
Pas përfundimit të hapave të mësipërm, bëhet plotësimi automatik i formularit E-sig-25 i listë-pagesave për punëmarrësin nga vetë tatimpaguesi, ndërsa organi tatimor ndjek në mënyrë të pavarur procedurat që kontrollojnë deklaratimet e bëra dhe rregullsinë ligjore nëpërmjet verifikimeve në vendin e biznesit. I gjithë procesi nuk kërkon më shumë se 5 minuta që çdo punëdhënës të deklarojë punonjësit e tij, duke pasur parasysh faktin se nuk kanë nevojë të ri-regjistrojnë punonjësit çdo muaj për çdo listë-pagesash të kryera.

Për të dhënë një pamje më të qartë të të gjithë procesit, në tabelën e mëposhtme jepet një procedurë hap pas hapi, duke filluar nga shpallja e vendeve të lira të punës deri në plotësimin e të gjitha dokumenteve të kërkuara. Pas nënshkrimit të kontratës, punonjësi duhet të dorëzojë dokumentet e mëposhtme:

- Diplomën universitare/të shkollës së mesme (jo e detyrueshme)
- Raport mjeko-ligjor (VKM Nr. 639, datë 7.9.2016)
- Deklaratë e aftësisë për të punuar. Ky dokument mund të merret nga portali e-Albania, pa pagesë.
- Vetëdeklarim i gjendjes gjyqësore.

Pas plotësimit dhe dërgimit të formularëve e-Sig-27, sistemi i informacionit i organit tatimor regjistron punëmarrësin automatikisht.

A: Sektori i Bujqësisë (shembull)

Hapi i procedurës	Koha e nevojshme ose kostoja monetare e akorduar nga punëdhënësi (ekonomisti)	Shpjegime të tjera për kohën e nevojshme apo kostot monetare	Shërbimi merret online (PO / JO)	Shënime/Komente
Hapi 1: Shpallja e pozicionit të lirë te Shërbimi Kombëtar i Punësimit	1 javë deri në maks. 1 ditë para	Komunikimi me Shërbimin Kombëtar të Punësimit dhe Zyrën e Punës në Tiranë	PO	Kjo kërkesë është hequr me ndryshimet në Ligjin "Për nxitjen e punësimit". Kështu, shpallja e vendit të lirë të punës nuk është e detyrueshme të bëhet tek platforma e shërbimit të punësimit për punonjësit.
Hapi 2: Aplikantët e përzgjedhur bëjnë testin/intervistën	2 ditë maks. (në varësi të institucionit)	Çdo kompani/institucion mund të ketë procedurat e veta të personalizuar	NA	Testi ose intervista mund të bëhet edhe online, me telefon apo ballë për ballë
Hapi 3: Punëdhënësi njoftohet për pozicionin e ri	10 minuta	Punonjësi njoftohet përmes postës elektronike ose numrit të telefonit për pozicionin e ri, zakonisht nga zyrat e burimeve njerëzore brenda institucionit ose ndërmarrjes	PO	
Hapi 4: Punëdhënësi njofton pozicionin e ri së bashku me të dhënat e punonjësit tek organet tatimore	Maks. 1 ditë para fillimit të marrëdhënieve të punës të punëmarrësi	Punëdhënësi bën të gjitha procedurat për të regjistruar punonjësin e ri online. Ky proces nuk zgjat më shumë se 5 minuta për punonjës.	PO	
Hapi 5: hartohen dy kopje të kontratës	30 minuta	Këto 2 kontrata origjinale nënshkruhen si nga punëmarrësi ashtu edhe nga punëdhënësi	JO	
Hapi 6: Regjistrimi i punëtorit (plotësimi i formularëve e-sig-27 dhe e-sig-25)	5 minuta	Ky proces bëhet manualisht nga punëdhënësi. Pas regjistrimit të punonjësit, sistemi përditëson automatikisht të dhënat çdo muaj	PO	
Hapi 7: Përpunimi i kërkesës për regjistrimin e punonjësit	Nuk aplikohet (NA)	Kjo procedurë është e automatizuar nga sistemi. Sistemi i plotësimit elektronik të formularit është i lidhur me sistemin e-Albania	PO	Kërkesa e përpunimi është kretësisht e automatizuar
Hapi 8: Informacioni i këtij punonjësi të ri (të dhënat + informacioni për pozicionin e punës) i kalohet Zyrës së Sigurimeve Shoqërore nga Drejtoria e Tatimeve	Kjo procedurë trajtohet në departamentet TI brenda organit tatimor dhe ISSH.	Ky proces rregullohet nga brenda mes Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve dhe Sigurimeve Shoqërore. Asnjë hap shtesë nuk kërkohet prej punëdhënësit.	PO	Për sa i përket kërkesave të stafit në të dy institucionet ka të paktën 3 punonjës IT që merren me procesin.

1.3.2. Barra tatimore në sistemin e punësimit në Shqipëri

Shuma e tatimeve dhe kontributeve që duhet të paguaj punëdhënësi për marrjen në punë të një punëtori sezonal përcaktohet nga Ligji për Tatimin mbi të Ardhurat, Ligji për Procedurat Tatimore në Republikën e Shqipërisë, Ligji për Sigurimet Shoqërore në Republikën e Shqipërisë dhe Ligji për Kontributet e Detyrueshme të Sigurimeve Shoqërore në Republikën e Shqipërisë. Duke pasur parasysh se punëtori sezonal merret në punë me kontratë të pjesshme, nuk ka dallime mes një kontrate standard me kohë të plotë dhe një me kohë të pjesshme.

Siç theksohet edhe më poshtë në tabelë, në Shqipëri është e detyrueshme të paguhen kontributet për pension dhe sigurimet shëndetësore si dhe tatimi mbi të ardhurat personale. Gjithsesi, niveli i tatimit dhe i kontributeve varen nga lloji ose klasifikimi i punëmarrësit. Autoritetet tatimore në vend kanë nxjerrë një listë me 21 lloje dhe klasifikimesh të punëmarrësve me nivelin përkatës të tatimit dhe

kontributeve. Ky nivel varion nga 0% deri në 24.5% për sigurimet shoqërore dhe 0% në 3.4% për sigurimet shëndetësore.

Edhe pse punëtorët sezonalë nuk përmenden specifikisht në asnjë nga sa më sipër, supozohet se ata mund të klasifikohen në kategoritë e mëposhtme:

- Të vetëpunësuar (kryesisht për fermerët) pavarësisht numrit të orëve të punës;
- Punëmarrës me kontratë më pak se një javë gjatë vitit;
- Studentë ose stazhierë të miratuar nga institucionet përkatëse;
- Punonjës që punojnë si drejtues ose anëtarë ndihmës të fermës të regjistruar.

Taksa progresive është aplikuar në sistemin shqiptar, përmes niveleve të ndryshme të tatimeve, dhe përmes prezantimit të të ardhurave të patatueshme prej 30,000 lekësh. Zakonisht punëtorët sezonalë bëjnë pjesë në këtë kategori, sepse në sektorin e turizmit dhe veçanërisht në sektorin e bujqësisë pagat e punëmarrësve sezonalë nuk e kalojnë këtë shumë.

Barra e Takses	Shqiperia
Niveli i tatimit	Nëse të ardhurat janë nën 30,000 lekë (rreth 240 euro) - 0%, nëse të ardhurat janë deri në 130,000 lekë (rreth 1,050 euro), niveli i tatimit është 13% e diferencës mes të ardhurave bruto dhe pjesës së patatueshme. Nëse paga është mbi 130,000 lekë, atëherë tatóhet 13,000 ALL + diferenca e të ardhurave bruto dhe 130,000 ALL x 23%
Koeficienti i fondit të pensionit dhe paaftësisë	24.5% Koeficientët ndryshojnë në varësi të llojit të punonjësit ose linjës së biznesit të punonjësit
Koeficienti i kontributeve të kujdesit shëndetësor	3.4% Koeficientët ndryshojnë në varësi të llojit të punonjësit ose linjës së biznesit të punonjësit
Baza tatimore	Të ardhurat bruto
Baza për llogaritjen e kontributeve	Të ardhurat bruto
A ka bazë minimale për llogaritjen e kontributeve	PO, si dhe baza maksimale për llogaritjen e kontributeve
Totali i tatimit dhe kontributit për një punëtor sezonal	minimumi 27.9% maksimumi nuk mund të përcaktohet për shkak të niveleve të ndryshme të tatimit në varësi të shumës së të ardhurave

1.4. Sfidat në punësitmin e punëtorve sezonal

Sfidat e identifikuar nga grupi i punës – intervistat (përmbledhje)

Sfidat e identifikuar nga grupi i punës – intervistat gjysmë të strukturuar (përmbledhje) Prezantimi i sistemit të punësimit sezonal në Shqipëri mbetet ende një problem i madh për t'u zgjidhur nga qeveria shqiptare. Kuadri aktual ligjor për politikën e punësimit në Shqipëri nuk e trajton fare çështjen e punëtorëve sezonalë. Gjithsesi, shohim në potencial të madh të trajtimit të këtij problemi (e shfaqur nga shifrat e punësimeve sezonale në sektorët e turizmit dhe bujqësisë).

Informaliteti në të dy këta sektorë vjen si pasojë e shumë faktorëve, ndërkohë që ndikon drejtpërsëdrejti në ekonominë e vendit dhe begatinë e qytetarëve për të ardhmen. Në këtë drejtim, disa sfida të shprehura nga institucionet përkatëse (pjesë e grupit të punës) janë si më poshtë:

1. Mungesa e një kuadri të përditësuar ligjor, që të përfshirë dhe të përcaktojë punëtorët sezonalë si një formë e veçantë punësimi, ka çuar në një situatë ku informaliteti shfaqet në mënyrë të ndryshme, nuk bëhet regjistrimi i këtyre punëmarrësve, pjesa më e madhe e këtyre punëmarrësve nuk paguajnë tatime, prandaj mund të bëhet pjesë e skemave të asistencës sociale të qeverisë, barrë e madhe e trajtimit të kësaj situatë në kohën e pensionit, dhe të dy sektorët mbeten prapa me zhvillimin.
2. Mungesa e një sistemi të integruar regjistrimi, që të trajtojë punëkërkuarit e papunë (qofshin sezonalë ose jo), që do ta ndihmonte qeverinë t'i kanalizonte problemet në mënyrë më efikase dhe efektive.
3. Shpesh, instancat përgjegjëse e kanë të vështirë të merren me çështje ndërqeveritare për punësimin e punëtorëve sezonalë (si ofrimi i punëtorëve sezonalë për vendet e huaja/fqinjë),

për shkak të mungesës së rregullave të duhura për këtë çështje.

Si përfundim, nevoja për ndërmarrjen e një reforme të gjithanshme për punësimin sezonal mbetet e një rëndësie të madhe. Institucione të ndryshme i referohen asaj si nevoja për të reformuar pjesërisht kuadrin aktual ligjor për çështjet e punësimit në Shqipëri, ndërsa institucione të tjera janë për alternativën e reformimit në përgjithësi dhe për një kuadri, rregullim dhe mekanizëm të veçantë për trajtimin e kësaj çështjeje.

Sfidat e identifikuar nga aktorët/punëdhënësit privatë – intervista dhe pyetësorët

Sipas sektorit privat, ka disa sfida që dalin në pah për sa i përket punësimit sezonal të punëmarrësve. Grafiku më poshtë tregon në mënyrë të agreguar (si për turizmin ashtu edhe për bujqësinë) sfidat kryesore me të cilat përballen këta sektorë kur marrin në punë punëtorë sezonalë.

Një nga sfidat më të mëdha për punëdhënësit privatë në Shqipëri mbetet mungesa e punëtorëve sezonalë për shkak të problemeve të migrimit, veçanërisht në sektorin e bujqësisë (për 14 nga 21 punëdhënësit të intervistuar). Shumë punëtorë sezonalë shqiptarë në bujqësi fillojnë punë sezonale (çdo vit) në vendet fqinje si Greqi, Mal të Zi, apo edhe më larg, në Gjermani. Këto vende fqinje, përveç pagave shumë më të larta (në sektorin e bujqësisë, pagat variojnë përafërsisht 30-50 euro në ditë), ofrojnë kushte më të mira pune, përfshirë masat e sigurisë, transportin dhe në disa raste edhe ushqimin dhe strehimin.

Si përfundim, punëdhënësit e sektorit privat theksuan edhe disa nga çështjet, që zakonisht çojnë në punësimin informal të punëtorëve sezonalë në të dy sektorët. Edhe pse punëdhënësit

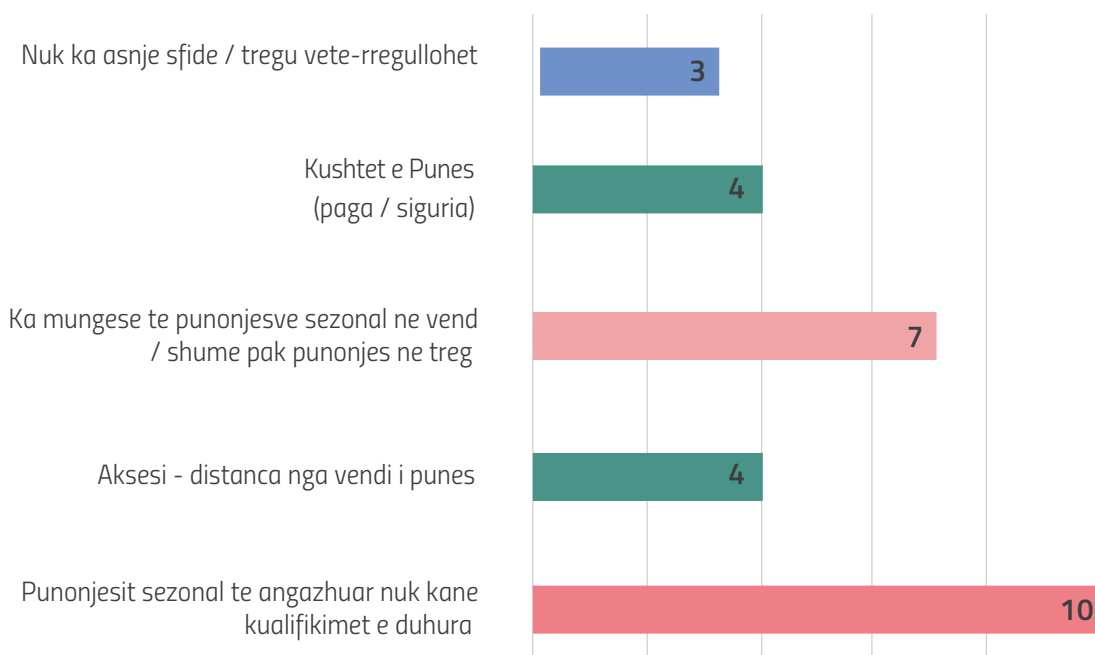
të ndryshëm të intervistuar kanë dhënë përgjigje për më shumë se një çështje, përfundimi jepet si më poshtë:

Barra e lartë e taksave, si për punëdhënësin ashtu edhe për punëmarrësit, mbetet shqetësimi kryesor për sa i përket angazhimit në punë sezonale. Siç shprehen punëmarrësit e intervistuar por edhe punëdhënësit privatë, qeveria duhet të ndër marrë reforma serioze për uljen e këtyre tatimeve në mënyrë të veçantë për punëtorët sezonalë. Kjo pason idenë e diferencimit të punëtorëve sezonalë si një formë e veçantë punësimi në kuadrin përkatës ligjor.

Për sa i përket procedurave të punësimin dhe regjistrimit të këtyre punëmarrësve, edhe pse regjistrimi online është mjaft i thjeshtë dhe efikas, procedurat administrative të punësimin, trajnimit dhe më pas marrjes në punë të këtyre punëtorëve sezonalë janë ende joefikase për punëdhënësit privatë. Siç sugjeroi edhe një nga pjesëmarrësit, kanalizimi i angazhimit/punësimin të punëtorëve sezonalë përmes sistemit kombëtar të punësimin dhe aftësive mund të jetë një mundësi e mirë për zgjidhjen e çështjes së kërkesës/ofertës për punonjës të trajnuar dhe të kualifikuar për punë afatshkurtër (sezonale).

Analiza e softuerëve, sistemeve dhe regjistrave, ndërveprimi dhe lidhja e tyre me procesin e regjistrimit të punës sezonale

Sistemi/regjistri/ softueri i identifikuar	Institucioni	Forma dhe mënyra e mirëmbajtjes dhe aksesit
Portali i regjistrimit elektronik (e-filing)	DPT	Portal Online – i lidhur me sistemin e-Albania. Punëdhënësit mbushin formularët e regjistrimit nëpërmjet këtij portali.
Të dhëna për punëkërkues dhe punëdhënësit mundshëm	AKPA	Softuer online. Punëdhënësit deklarojnë vendet e lira të punës dhe qytetarët regjistrohen si punëkërkues
Sistemi E-Albania	AKSHI	Portall online që ofron pothuajse të gjitha shërbimet publike
Sistemi i NIPT-it	QKB	Regjistrimi mund të bëhet online nëpërmjet sistemit e-Albania ose fizikisht në zyrat vendore të QKB-së
Regjistri i gjendjes civile të qytetarëve	Ministria e Brendshme /Regjistri Civil	Sistem online që lidhet automatikisht me e-Albania; regjistrimi dhe çregjistrimi i qytetarëve bëhet në zyrat e gjendjes civile në bashki.

1.5. Mbikëqyrja e punësimit Institucionet & Organet përgjegjëse

Duke analizuar të gjitha procedurat që ndikojnë drejtpërsëdrejti apo në mënyrë të tërthortë në procesin e angazhimit të punëtorëve sezonalë, institucionet e mëposhtme evidentohen si përgjegjëse:

Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve është autoriteti shtetëror i specializuar, në varësi të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, për krijimin, dhënien dhe mbledhjen e të ardhurave tatimore dhe të kontributeve të sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore në Republikën e Shqipërisë. Institucioni është i organizuar në nivelin qendror me Drejtorinë e Përgjithshme të Tatimeve, që është përgjegjëse për hartimin, monitorimin dhe zbatimin e strategjive dhe politikave efektive të punës për realizimin e misionit të institucionit. Në nivel rajonal, institucioni ka 14 drejtori rajonale me gjithsej 1,569 punonjës të tatuar, duke e renditur DPT si një nga institucionet më të rëndësishme të zbatimit të ligjit në vend.

Për sa i përket procedurës së regjistrimit të punëtorëve sezonalë, DPT është përgjegjëse për regjistrimin e të gjithë individëve të punësuar në Shqipëri dhe mbledhja e të ardhurave tatimore përmes procedurave të thjeshta dhe me kosto minimale, duke zbatuar njëtrajtësisht legjislacionin tatimor, për financimin e buxhetit të shtetit shqiptar.

Po ashtu, drejtoritë rajonale të tatimeve janë me rëndësi për regjistrimin e fermerëve dhe dhënien e certifikatave të NIPT-it për fermerët, gjë që u bën të mundur fermerëve të marrin në punë punëtorë (kështu edhe punëtorë sezonalë).

Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi është një shërbim publik autonom me statusin e një administrate qendrore shtetërore. Ajo funksionon përmes zyrave rajonale dhe vendore të punësimit dhe drejtorive rajonale të aftësisë profesionale. Sipas një prej objektivave të tij, AKPA-ja është tërësia e institucioneve adminis-

trative dhe ofruese të shërbimeve të punësimit, të vetëpunësimit dhe të arsimit e formimit profesional, pjesë integrale e sistemit të ministrisë përgjegjëse për punësimin dhe zhvillimin e aftësive, bazuar në dispozitat e Ligji Nr. 7995, datë 20.09.1995, "Për nxitjen e punësimit", i ndryshuar. AKPA funksionon nëpërmjet zyrave rajonale dhe vendore të punësimit, drejtorive rajonale të formimit profesional publik si edhe shkollave të arsimit profesional publik.

Inspektorati Shtetëror i Punës dhe Shërbimeve Shoqërore, përmes zyrave të tij vendore/rajonale bëjnë një sërë inspektimesh në lidhje me punësimin (megjithëse janë më të orientuar tek çështjet e sigurisë në punë). Ky inspektorat, siç u tha edhe më lart, kryen detyrat e tij bazuar në një fletë të dhënash të siguruar për secilin biznes të regjistruara (tatimpaguesit) nga Autoriteti i Përgjithshëm i Taksave.

Kështu, gjatë vitit të fundit janë bërë disa inspektime në kantieret e ndërtimit të ndërtesave (ku mendohet se punojnë një numër i konsiderueshëm i punëtorëve sezonalë). Përmes inspektimeve pothuajse 30% e këtyre punëtorëve punojnë si pjesë e ekonomisë gri (ose informale). Fatkeqësisht, nuk ka të dhëna për inspektimet e bëra në sektorët e bujqësisë dhe turizmit.

Duke pasur parasysh se inspektorët janë përgjegjës për kontrollet në terren, është me shumë rëndësi që sistemi "i ri" për regjistrimin e punëtorëve të lidhet me sistemin e inspektimeve në kohë reale duke u siguruar atyre të dhëna të përditësuara.

Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit si institucioni kryesor për zbatimin e politikave, për vlerësimin e sektorit të shoqërisë së informacionit dhe për bashkërendimin e programeve të informimit në të gjitha institucionet përkatëse publike.

Qendra Kombëtare e Biznesit, duke qenë se një

nga misionet kryesore të këtij instituti është kryerja e regjistrimit të bizneseve të përcaktuara në ligjin që rregullon regjistrimin e biznesit, me qëllim regjistrimin fiskal, sigurimet shoqërore dhe shëndetësore, si dhe inspektimin e marrëdhënieve të punës;

Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile (me degët e saj në qarqe, zyrat e gjendjes civile në bashki/njësi administrative) – është institucioni përgjegjës për regjistrimin e popullsisë në Shqipëri, në varësi të Ministrisë së Brendshme. Ky autoritet siguron regjistrimin dhe pajisjen me numrin unik të identifikimit për secilin shtetas të Shqipërisë dhe regjistrimi është në sistemin e “Regjistrat Kombëtar të Gjendjes Civile”. Ky sistem është i lidhur tashmë me të gjitha sistemet e tjera që ofrojnë shërbime publike, d.m.th. me sistemin e-Albania

SISTEMET DHE PROGRAMET E PUNËSIMIT NË ZBATIM

1.6.1. Shkëmbimi zyrtar i informacionit

Në kuadër të Reformës së Dixhitalizimit të Qeverisë së Shqipërisë, çdo institucion/organ publik në Shqipëri duhet të ketë drejtorinë e teknologjisë së informacionit (TI), struktura në varësi të Agjencisë Kombëtare për Shoqërinë e Informacionit, e cila është në të njëjtën kohë i vetmi organ institucional, që administron infrastrukturën e-Gov si dhe TIK për institucionet publike në Shqipëri.

Portali qeveritar e-Albania është i lidhur me Platformën Qeveritare të Ndërveprimit, që është edhe arkitektura bazë që mundëson ndërlidhjen e regjistrave elektronikë me njëri-tjetrin dhe shkëmbimin e të dhënave në kohë reale, në formën e shërbimeve të sigurta dhe të besueshme, duke garantuar shërbime elektronike për qytetarët, bizneset dhe administratën publike. Shkëmbimi i të dhënave në Shqipëri rregullohet nga ligji për të drejtën e informimit, i cili rregullon të drejtën për të marrë informacione, përfshirë këtu edhe ato në regjistrat publik, si dhe nga ligji i statistikave, i cili rregullon mënyrën e mbledhjes, përpunimit dhe publikimit të të dhënave

statistikore.

Sipas ligjeve të përmendura më sipër, informacioni në Shqipëri mund të shkëmbehet në mënyrë elektronike mes institucioneve. Megjithatë, shkëmbimi i të dhënave bëhet zakonisht kur një institucion i dërgon një kërkesë zyrtare për informacion një institucion tjetër, kërkesë pas së cilës mund të dërgohen të dhënat në mënyrë elektronike (e-mail) ose me CD ose në letër.

Vetëm kohët e fundit kjo procedurë është automatizuar, veçanërisht kur bëhet fjalë për institucione të rëndësishme për tregun e punës, si Administrata Tatimore, Instituti i Sigurimeve Shoqërore ose Shërbimi Kombëtar i Punësimit. Administrata Tatimore është përgjithësisht përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave të rëndësishme për regjistrimin dhe çregjistrimin e punëmarrësve si dhe për shpërndarjen elektronike të informacionit të të gjitha institucionet përkatëse.

Në marrëdhëniet e komunikimit me Institutin e Sigurimeve Shoqërore, Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve ka nënshkruar një Marrëveshje Bashkëpunimi ku pjesë e saj është “Protokolli i Komunikimit Elektronik” për dërgimin e të dhënave të pagave çdo muaj të secili tatimpagues. Të dhëna të tjera jashtë kësaj marrëveshjeje jepen në bazë të një kërkesë me shkrim të bërë nga ISSH për DPT.

Edhe pse bashkëpunimi me AKPA bëhet duke dhënë informacion sa herë që kërkohet nga ajo, sipas kërkesave të AKPA-s/degëve në rrethe, DPT i ka dhënë përparësi shpërndarjes dhe marrjes së informacionit përmes Drejtorive Rajonale të Tatimeve në rrethe.

Në zhvillimet e bëra në portalin qeveritar E-Albania tashmë është e mundur dhe ofrohet shërbimi i verifikimit të automatizuar të listë-pagesave të Tatimpaguesit (formulari Sig-25) si dhe i marrjes ose largimit të punonjësit (formulari Sig-27), informacion i cili përdoret nga Inspektorati i Punës gjatë verifikimit në terren të punonjësve.

1.6.2. Analizë e softuerëve ekzistuesë apo sistemeve dixhitale në lidhje me punësimin

Në fund të vitit 2018, Platforma e Ndërveprimit e Qeverisë ka të ndërldhur 49 institucione (Tatimet, Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi,

Instituti i Sigurimeve Shoqërore, dhe Inspektorati i Punës janë pjesë e kësaj lidhjeje). Kjo lidhje bën të mundur komunikimin dhe shkëmbimin e të dhënave mes institucioneve të ndryshme, duke krijuar kështu mundësinë për të ofruar shërbime elektronike për qytetarët, bizneset dhe për vetë punonjësit e administratës publike.

Në dy vitet e fundit, për bizneset dhe qytetarët ofrohen rreth 300 shërbime dhe procedura online. Në kuadër të procedurave të lidhura me punësimin dhe sektorin e bujqësi, sa më poshtë ofrohen tashëm online:

- Regjistrimi i punëmarrësve në formatin e filing.tatime.gov.al/ të Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve
- Kontributet e Sigurimeve Shoqërore dhe Shëndetësore në formatin e filing.tatime.gov.al/ të Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve
- Vërtetimi për pagesat e detyrimeve dhe kontributeve për çdo punëmarrës mund merret online në portalin e-albania.al/ portal
- Aplikimet online për fermerët që duan të përfitojnë nga skemat kombëtare për zhvillimin rural dhe bujqësor janë në platformën e-albania.al/ (në vitet 2018 dhe 2019 janë regjistruar 6000 8000 aplikime përkatësisht).
- Aplikime për regjistrim në programet e nxitjes së punësimit dhe në kurset e trajnimit profesional nëpërmjet portalit të ofruar nga Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi (www.puna.gov.al)

Nëse analizojmë sistemin dixhital aktual për sa i përket punësimit në përgjithësi dhe (punësimi sezonal në mënyrë të veçantë) mund të identifikohen 2 portale kryesore online.

a. Portali E-filing i Drejtorisë së Përgjithshme të Tatimeve, që bën të mundur për çdo aktor të regjistruar të sektorit privat (që më poshtë përmenden si tatimpagues – të pajisur e numër identifikimi të biznesit - NIPT) për të regjistruar punëmarrësit dhe më pas për të paguar kontributet përkatëse.

DPT nuk ka një sistem të veçantë për punësimin sezonal, edhe pse administrata tatimore është përgjegjëse dhe ndjek llogaritjen dhe pagesën e kontributeve nga secili tatimpagues që nga dita e parë e punës për punëmarrësit që merren në punë. Në funksion të kësaj përgjegjësie, Autoriteti Tatimor ndjek detyrimin që çdo tatimpagues ka për të deklaruar në listën e pagave çdo punonjës të ri para se ta punësojë atë (1 ditë më parë për

tatimpaguesin ekzistues, maksimumi 2 ditë më pas për tatimpaguesit e regjistruar). Ky veprim kryhet nga secili tatimpagues për çdo lloj aktiviteti dhe pavarësisht nëse punëmarrësi do të jetë sezonal apo jo. Bazuar në këtë rregull, theksojmë se të dhënat e punësimit sezonal në një aktivitet të caktuar të tatimpaguesit janë pjesë e listës së pagave (kurba e saj) për një periudhë të kërkuar – në bazën tonë të të dhënave të identifikuar si ditë pune për periudhën e dhënë të deklarimit (mujor).

b. Sistemi i shërbimit të punësimit, që ofron të dhëna për punëkërkuarit e papunë dhe për vendet e lira të punës për punëdhënësit dhe si i tillë shërben si platformë ku takohen punëkërkuarit e mundshëm me vendet e lira të punës (që ofrohen kryesisht nga sektori privat). Asnjë nga portalet e mësipërme nuk ka ndonjë fushë që të na "mahnisë" me punësimin sezonal. Aktualisht, Agjencia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi është në fazën e krijimit të një versioni të përmirësuar të sistemit aktual të shërbimit të punësimit në të cilin gjatë fazës së analizës do të marrë në konsideratë të përfshijë regjistra të të dhënave për oferta pune sezonale. Kjo duhet të përkojë edhe me përmirësimet e mundshme në kuadrin ligjor dhe me përkufizimin e qartë që duhet të bëhet për termin "punëtor sezonal". Siç theksohet edhe nga AKSHI, për ndryshimet e mundshme në sistemin aktual, vendet e lira të punës që lidhen me ofertën e punës sezonale të publikuar në Shërbimin e Punësimit duhet të kategorizohen me kujdes dhe qartë, të specifikohen dhe më pas të kthehen në tregues statistikor më pas. Megjithatë, i gjithë procesi kërkon që më parë të krijohet baza ligjore që do të rregullojë procesin e punësimit sezonal si dhe bashkëpunimin ndër-institucional si DPT, ISSH, AKPA, ministritë e linjës (bujqësia, turizmi, etj.). Po ashtu, duhet të rregullohet siç duhet edhe ndërveprimi i bazave të të dhënave që administrojnë këto institucione.

DREJT REFORMIMIT

OPSIONET E IDENTIFIKUARA PËR POLITIKËN NË SHQIPËRI

2.1. Përvoja nga praktikat e vendeve të tjera të Rajonit

Në vende të ndryshme fqinje në rajon dhe në Bashkimin Evropian po zbatohen modele të ndryshme për punësimin e punëtorëve për periudha afatshkurtra. Në paragrafët e mëposhtëm po paraqesim shkurtimisht disa nga përvojat më të mira nga Kroacia, Serbia dhe Hungaria si dhe 3 sisteme të ndryshme për punësimin e punëtorëve sezonalë.

Sistemi kroat i kuponëve

Sipas Ligjit për Nxjitjen e Punësimit, në vitin 2013 Kroacia nisi zbatimin e sistemit të kuponëve për punësimin e punëtorëve sezonalë në sektorin e bujqësisë. Ky sistem u lejon punëdhënësve të marrin në punë punëtorë sezonalë me ditë deri në 90 ditë në vit.

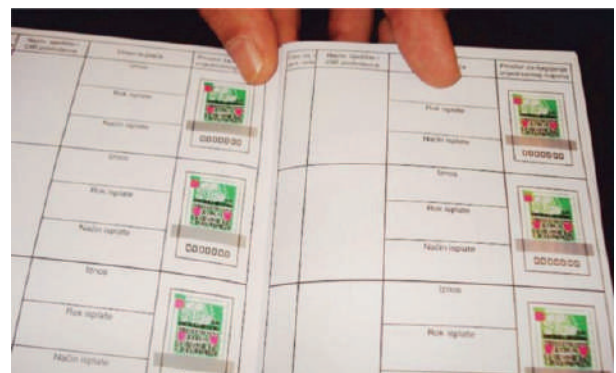
Hapi i parë është blerja e kuponëve nga punëdhënësi tek Agjencia Financiare (FINA). Vlera e kuponëve përcaktohet në fillim të çdo viti kur përcaktohet edhe paga minimale dhe që në fakt është barasvlera e taksave dhe kontributeve që duhet të paguhen për një ditë pune për një punëtor sezonal për pagën minimale. Kjo do të thotë që nëse punëdhënësi ka nevojë për 10 punëtorë për 5 ditë, ai/ajo duhet të blejë 50 kupona duke paguar paraprakisht kështu 50 ditë pune për punëtorë sezonalë.

Kur punëdhënësi merr në punë një punëtor sezonal, ai/ajo duhet t'i ngjisë kuponin në librezën e punës së punëmarrësit. Përveç kuponëve, punëdhënësi është i detyruar të paguajë të paktën pagën minimale ditore për punëtorin sezonal në përputhje me kontratën që ai/ajo ka nënshkruar me punëmarrësin. Punëmarrësi duhet të deklarojë librezën e punës tek Instituti i Sigurimeve Shoqërore dhe Pensionit deri në fund të janarit të vitit pasardhës në mënyrë që të regjistrojë ditët e punës për efekt vjetërsie në punë.

Ky kupon u garanton punëmarrësve sezonalë sigurimet shoqërore dhe pensionin si dhe

sigurime shëndetësore në punë. Instituti i Sigurimeve Shoqërore dhe Pensionit i Kroacisë dhe Regjistri Qendror i Personave të Siguruar komunikojnë në mënyrë elektronike dhe shkëmbejnë të dhëna në lidhje me personat e siguruar. Bëhen kontrole dhe verifikime 3-4 herë në vit për të parë nëse ka ndonjë gabim që duhet korigjuar. Sistemi i zbatuar në Kroaci nuk është i përshtatur për t'u ofruar edhe online, por më shumë në "letër" duke pasur parasysh se u mendua që fermerët nuk ishin ende të gatshëm për të kaluar në sistemin online.

Shembull i kuponëve në Kroaci

Sistemi online hungarez për punëtorët sezonalë

Në vitin 2010 Hungaria nisi zbatimin e një ligji të veçantë për punën (Ligji për Punësimin e Thjeshtësuar) që bazohet në Kodin e Punës por që përcakton edhe rregullat për marrjen në punë të punëtorëve sezonalë.

Sipas ligjit special të punës, një punëdhënës mund të marrë në punë një punëtor sezonal nëse veprimtaria e tij është e lidhur me një periudhë të caktuar kohore të vitit, pavarësisht nga sektori (bujqësia, turizmi dhe puna e përkohshme përfshirë edhe prodhimin e filmave). Puna sezonale në bujqësi rregullohet më hollësisht. Punëdhënësi mund të marrë në punë punëtorë sezonalë në

bujqësi nëse periudha e punësimit nuk i kalon 120 ditët në një vit kalendarik. Megjithatë, ka kufizime për numrin e përgjithshëm të punëmarrësve që një punëdhënës mund të marrë në punë si dhe disa kufizime në lidhje me pagat.

Punëdhënësi mund të lidhë kontratë me shkrim ose me gojë me punëtorin sezonal. Për të regjistruar punëtorin sezonal, punëdhënësi duhet të paraqesë dy kërkesa: njëra për të regjistruar punëmarrësin dhe tjetra në lidhje me tatimet. Ekzistojnë tre mënyra të mundshme regjistrimit (përmes portalit, telefonit ose aplikacionit në celular), dhe punëdhënësi mund të përdorë shërbimin kombëtar telefonik për klientin për ndihmë me regjistrimin ose thjesht të autorizojë një person tjetër (kontabilistin, një agjenci, etj.).

Për çdo ditë pune, punëdhënësi duhet të paguajë tatimin minimal ditor prej 370 forintash (1 euro). Ky tatim mbulon mbrojtjen nga dëmtimet në punë për punëmarrësin, por nuk mbulon sigurimet për pension.

Sistemi kryen kontrolle automatikisht dhe identifikon nëse nuk është paguar tatimi. Nëse punëdhënësi i tejkalon 120 ditët e punësimit të një punëtori, sistemi e informon atë automatikisht për këtë dhe punëdhënësi nuk mund ta regjistrojë atë përsëri sipas procedurës së thjeshtuar.

Përveç punës sezonale, punëdhënësi mund të përdorë punën e rastësishme si mënyrë për të marrë në punë punëtorë për një periudhë më të shkurtër kohore. Puna e rastësishme lejon punësimin e një personi për jo më shumë se pesë ditë kalendarike rresht deri në 15 ditë brenda një muaji kalendarik dhe deri në 90 ditë në një vit kalendarik. Nga ana tjetër, punëdhënësi ka kufizime për numrin e punonjësve që mund të marrë në punë duke përdorur këtë kontratë në varësi të numrit të punonjësve me kohë të plotë (p.sh. nëse punëdhënësi ka 5 punonjës me kohë të plotë, ai mund të angazhojë deri në dy punëtorë për punë të rastësishme).

Aplikacioni i punëtorëve sezonalë në Serbi

Duke kombinuar përvojën e Kroacisë me atë të Hungarisë, Serbia ka krijuar një "sistem hibrid" për regjistrimin e punëtorëve sezonalë në bujqësi, sistem që u vu në zbatim në vitin 2019.

Procedurat e thjeshtuara për marrjen në punë të punëtorëve sezonalë u prezantuan me ligj të

veçantë, Ligji "Për angazhimin e thjeshtuar në punët sezonale" që bazohet në Kodin e Punës. Ky ligj përcakton që punëdhënësit në bujqësi mund të angazhojnë punëtorë sezonalë për të kryer punë të caktuara në bujqësi (të listuara me detaje në ligj) deri në 120 ditë për çdo punëmarrës. Numri i punëtorëve që mund të angazhohen në ditë nuk është i kufizuar, por numri i ditëve që punëdhënësi mund të përdorë për punëtorë sezonalë është i kufizuar deri në 180 ditë.

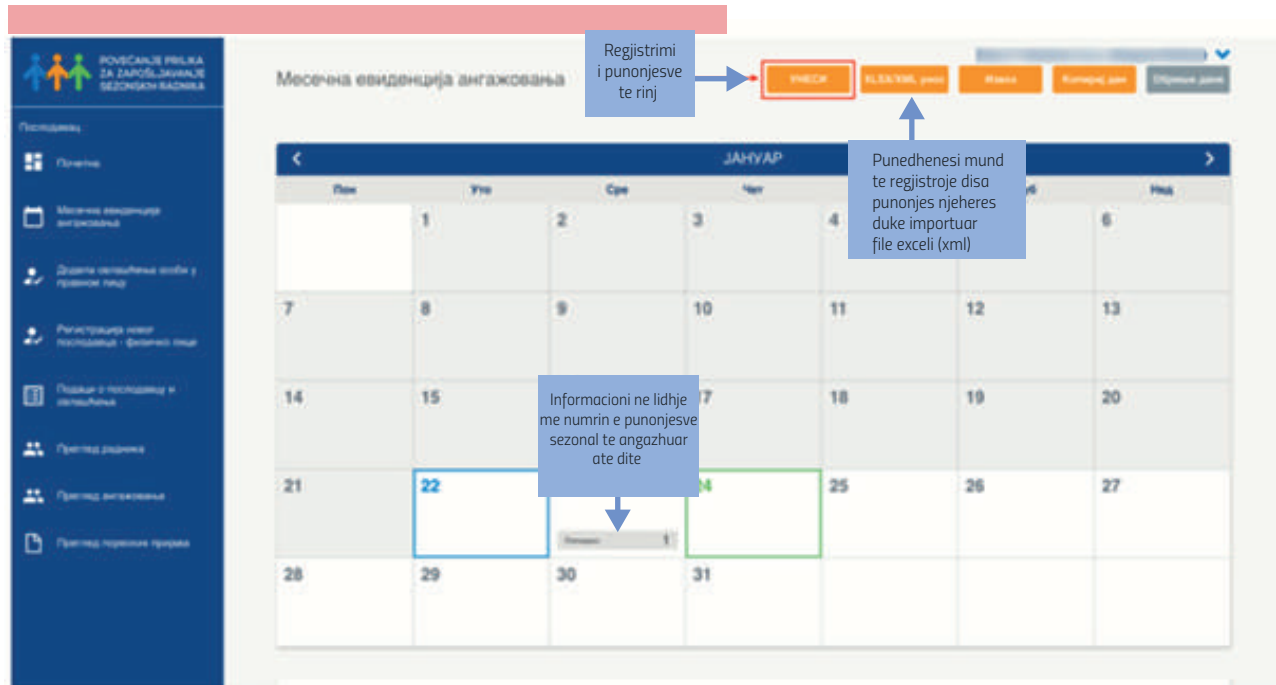
Punëdhënësi e regjistron një punëtor sezonal nëpërmjet një aplikacioni online ku ai/ajo fut vetëm disa të dhëna për punëmarrësin, numri i kartës ID të punëtorit dhe datën e fillimit të punës nga punëtori. Ky i fundit duhet të regjistrohet në sistem para nisjes së punës. Sistemi përcakton dy turne për punën – turnin e paradites dhe turnin e pasdites. Për turnin e paradites punëtori duhet të jetë i regjistruar në sistem deri në orën 10 të mëngjesit dhe për turnin e pasdites deri në orën 1 pasdreke.

Sistemet e të gjitha institucioneve përkatëse (si Autoriteti Tatimor, Regjistri Qendror i Sigurimeve Shoqërore të Detyrueshme, Agjencia Kombëtare e Punësimit) shkëmbejnë të dhëna automatikisht pa asnjë problem për nëpunësit publikë. Në fund të muajit sistemi lëshon automatikisht deklaratën e tatimeve që i dërgohet punëdhënësit me një mandat pagese që ka bërë ai.

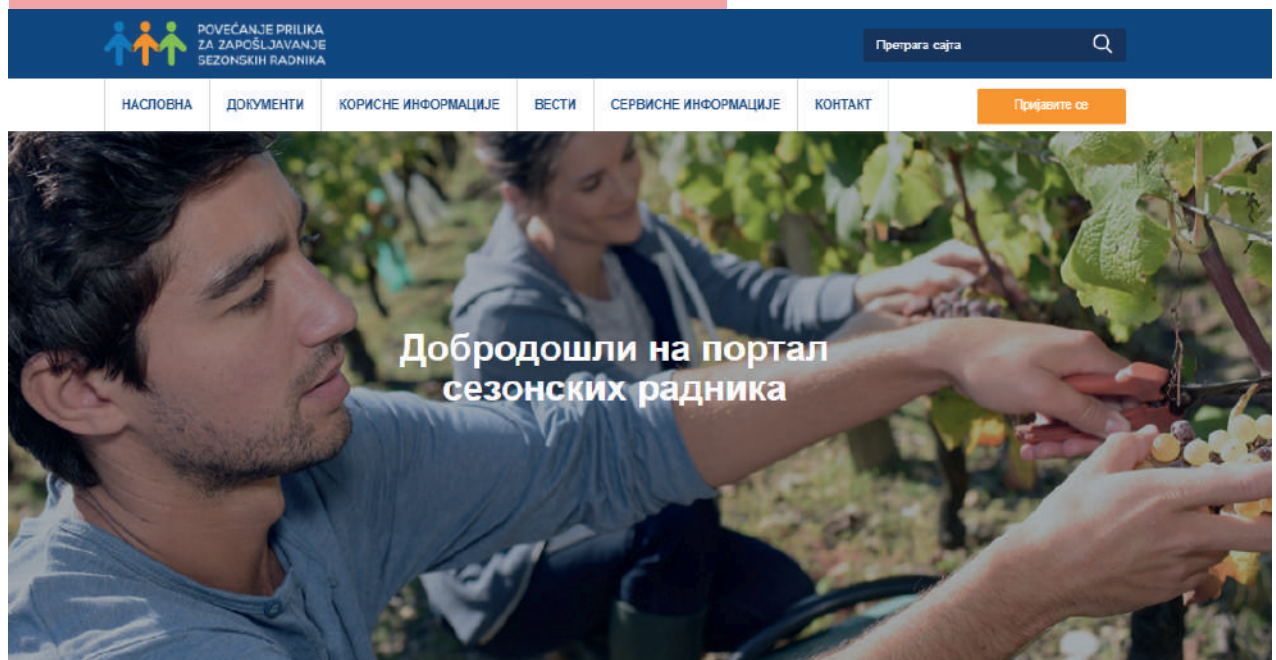
Për çdo ditë pune punëdhënësi duhet të paguajë tatime dhe kontribute me vlerë rreth 300 dinarë (2.5 euro) që mbulon sigurimet shoqërore dhe pensionin si dhe mbrojtjen nga dëmtimet në punë. Sistemi kryen kontrolle në mënyrë automatike dhe identifikon nëse punëdhënësi i ka tejkualuar 120 ditët e punësimit të një punëtori apo 180 ditë në total dhe e informon atë për këtë çështje.

Sistemi gjeneron automatikisht edhe Regjistrin e Punëtorëve Sezonalë me punëtorë që ishin marrë në punë nëpërmjet sistemit online. Po ashtu, të papunët mund të regjistrohen në këtë sistem me kërkesën e tyre. Për mirëmbajtjen e regjistrit është ngarkuar Agjencia Kombëtare e Punësimit. Ky regjistër, përveç të dhënave bazë dhe informacionit të kontaktit të punëmarrësit, përmban informacione edhe për trajnimet që ka kryer dhe përvojën e punës me qëllim që të ndihmojë punëdhënësit të gjejnë punëmarrësin më të mirë.

Ndërfaqja nga portali online serb - kalendar përmes të cilit punëdhënësit angazhojnë punëtorë sezonalë

Ndërfaqja nga portali online serb - kalendar përmes të cilit punëdhënësit angazhojnë punëtorë sezonalë

2.2. Opsionet e ofruara për Politikën

Edhe pse përcaktimi i politikës së duhur për trajtimin e sfidave të punëtorëve sezonalë në Shqipëri mbetet ende një problem i madh, duke iu referuar analizës së mësipërme duhet të merren në konsideratë disa gjëra teksa punohet për të zgjedhur një model politike.

Është e qartë se punëmarrësit kanë nevojë për të marrë në punë punëtorë për një periudhë të shkurtër kohe gjatë sezoneve në bujqësi dhe turizëm.

Duke vëzhguar të dhënat në lidhje me angazhimin në bujqësi (pika 1.3 e analizës) mund të dalim në përfundimin se gati 40% e fermave bujqësore/fermerëve angazhojnë punëtorë sezonalë gjatë një periudhe njëvjeçare. Edhe pse

Censusi i Bujqësisë llogarit se në bujqësi angazhohen rreth 85,000 punëtorë sezonalë, tregu shqiptar i punës vlerësohet të ketë një përqindje më të madhe të këtij lloji punësimi, duke marrë parasysh nivelet relativisht të larta të informalitetit të punëtorëve të marrë në punë. Zakonisht punëtorë të tillë angazhohen çdo ditë në punë që zgjasin për pak, por për të cilat kërkohet një numër i madh punëtorësh (për procese pune si mbledhja, krasitja, vjelja, etj.).

Kur vjen puna te turizmi, vihet re se numri i personave të angazhuar është tejet i madh (madje dyfish) gjatë periudhës nga qershori deri në fund të shtatorit. Po ashtu, është rritur edhe përqindja e punëtorëve që punojnë më pak se 15 ditë në muaj gjatë këtyre muajve. Pra, në periudhën

	Sektori i bujqësisë	Sektori i turizmit
Përkufizimi	Punëtori sezonal në bujqësi është një punëtor i marrë në punë me sezon gjatë periudhës me intensitetin më të lartë të punës së këtij sektori	Punëtori sezonal në turizëm është zakonisht një punëmarrës i angazhuar në punë gjatë një periudhe fikse turistike të vitit (periudha e verës)
Periudha e punësimit	Deri në 100 ditë gjatë gjithë vitit	3 – 4 muaj mesatarisht mes periudhës maj-shtator
Forma e marrjes në punë	Zakonisht me ditë	Me muaj por edhe me javë apo ditë
Orari i punës	6 – 8 ore	8 – 12 ore
Punëmarrësi punojnë për..	1 – 2 punëdhënës	Zakonisht për një punëdhënës
Mënyra e pagesës	Paguhet më së shumti me para në dorë ose 50% me para për punët me ditë	Paguhet më së shumti me para në dorë ose 50% me para për punët me javë/ditë
% e punëmarrësve të regjistruar	Më pak regjistrime të punëtorëve sezonalë	Numër i konsiderueshëm regjistrimesh por vihet re se punëtorët e angazhuar me punë ditore/javore nuk janë të regjistruar.

jashtë sezonit rreth 10% e punëtorëve të marrë në punë punojnë më pak se 15 ditë në muaj, ndërsa gjatë sezonit kjo përqindje shkon në 20%. Duke pasur parasysh këto të dhëna, vlerësohet se në sektorin e turizmit të jenë marrë në punë 15,500 punëtorë sezonalë gjatë vitit 2019. Megjithatë, këto të dhëna i referohen punëmarrësve të regjistruar zyrtarisht në sistemin fiskal. Kështu, natyra e punësimit në sektorin e bujqësisë dhe në atë të turizmit është krejt e ndryshme dhe nevojitet që secila të trajtohet veçmas. Për ta ilustruar këtë po japim tabelën e mëposhtme me karakteristikat kryesore të secilit sektor.

Duke pasur parasysh karakteristikat dhe gjetjet e përmendura më sipër, rekomandimet e përgjithshme në lidhje me reformën renditen si më poshtë:

- Politika për punëtorët sezonalë në Shqipëri duhet të përkufizojë qartë termin “punëtor sezonal” (duke e dalluar qartë atë nga punëmarrësit me kohë të pjesshme), sektorë në të cilët aplikohet termi punëtor sezonal, si dhe të vendosen kufizime me qëllim që të pakësohen mundësitë për abuzim.
- Duhet të futet sistemi i marrjes në punë me ditë duke pasur në mendje se analizat kanë evidentuar se për të dy sektorët ky lloj punësimi është më se i nevojshëm.
- Për sistemin e marrjes në punë me ditë, nënshkrimi i kontratave në letër nuk duhet të jetë i detyrueshëm, por të zëvendësohet me kontratat gojore dhe detyrimin për të regjistruar punëmarrësi para fillimit të punës.
- Të gjitha format aktuale të punësimit mund të përdoren edhe për punëtorët sezonalë dhe forma e punësimit të punëtorit sezonal varet krejtësisht nga punëdhënësi dhe nevojat e tij.
- Marrja në punë e një punëtori sezonal nuk duhet të konsiderohet si marrëdhënie pune duke pasur parasysh se ky lloj angazhimi është i përkohshëm dhe me ndërprerje.
- Për të nxitur regjistrimin e punëtorëve të marrë në punë për disa ditë apo javë, duhet të hartohet një sistem i tatimit të thjeshtë. Punëdhënësi nuk duhet të paguajnë tatime dhe kontribute për ditët kur punëtori sezonal nuk është në punë.
- Po ashtu, për të parandaluar abuzimin e mundshëm me sistemin (duke pasur në mendje se do të jetë me kosto efektive edhe për punëdhënësin) duhet të vendosen edhe kufizime.

- Duhet të shqyrtohet edhe mundësia e skemave të subvencioneve për një “periudhë promovionale”, veçanërisht në fushën e bujqësisë ku vihet re se regjistrimi i punëtorëve sezonalë është më i ulët.

- Politika për punëtorët sezonalë do të kërkojë ndryshime të ardhshme në disa ligje/akte nënligjore që lidhen me politikat e punës në Shqipëri (si sigurimet dhe kontributet, Kodi i Punës, tatimet, etj.). Kështu, ky proces duhet të bashkërendohet i gjithi me sektorët përkatës. Po ashtu, reforma duhet të harmonizohet me sistemet e asistencës sociale dhe pagesat e papunësisë.

Nga ana tjetër, Studimi për Punëtorët Sezonalë në Bujqësi 2020, i përgatitur në kuadër të Programit dypalësh për Zhvillimin e Qëndrueshëm Rural, thekson se situata e fuqisë punëtore po bëhet problem veçanërisht për dy nënsektorë të mëdhenj, si BAM dhe dhe blegtoaria, të cilët janë shumë të ndjeshëm ndaj mungesave të fuqisë punëtore. Në këtë kontekst, nën-sektori i BAM, i cili është prodhimi i dytë më i rëndësishëm i eksportit pas perimeve dhe me një traditë të gjatë, tashmë po përballet me sfida serioze në lidhje me rritjen e kostove të punës. Kosto të tilla do të pasqyrohen te rënia e të ardhurave për prodhuesit, por edhe çmime më të larta, gjë që do ta bënte sektorin të cenueshëm. Për këtë qëllim, tregu aktiv i punës për punëtorët sezonalë pa pengesa ligjore (pagimi i sigurimeve dhe/ose tatimeve të tjera) do të ofronte stimuj për punëtorët potencialë që të angazhohen në punë sezonale, por nga ana tjetër do të çlironte presionin në anën e ofertës së punës duke ulur kostot e punës.

Politikat e punësimit në përgjithësi dhe veçanërisht politikat e punësimit të veçantë, si ato të punës sezonale/të përkohshme janë mjaft të vështira, duke pasur parasysh një sërë elementësh që duhet të merren në konsideratë gjatë proceseve të reformimit. Kështu, me qëllim zbatimin e reformës për punëtorët sezonalë, duhet të shqyrtohen dhe zhvillohen disa pjesë të reformës:

- a. Procedura dhe sistemi TI për regjistrimin e punëtorëve sezonalë
- b. Forma e kufizimeve që duhet të vendosen
- c. Metoda e tatimit
- d. Përfitimet që do të ketë punëtori sezonal

Duke marrë në konsideratë nevojën e reformimit të punësimit sezonal si horizontalisht (rekomandime të përgjithshme) ashtu edhe vertikalisht për sektorin e bujqësisë dhe të turizmit, në këtë dokument ofrohen një sërë "elementesh politikë" për secilën pjesë të reformës. Këta elementë të politikës duhet të kihen në konsideratë nga qeveria shqiptare dhe mund të kombinohen në varësi të karakteristikave të sektorit (njësoj si me figurat e puzzle) për një trajtim efektiv dhe efikas të reformës të punëtorëve sezonalë në vend. Opsionet e ofruara të politikave mund të hartohen duke zgjedhur mes elementëve të ndryshëm, në mënyrë që të sigurohet opsioni më i mirë i mundshëm i Politikës (duke i konsideruar të dy sektorët (bujqësinë dhe turizmin) si një i vetëm ose duke përcaktuar opsionet të ndarë nga njëri tjetri).

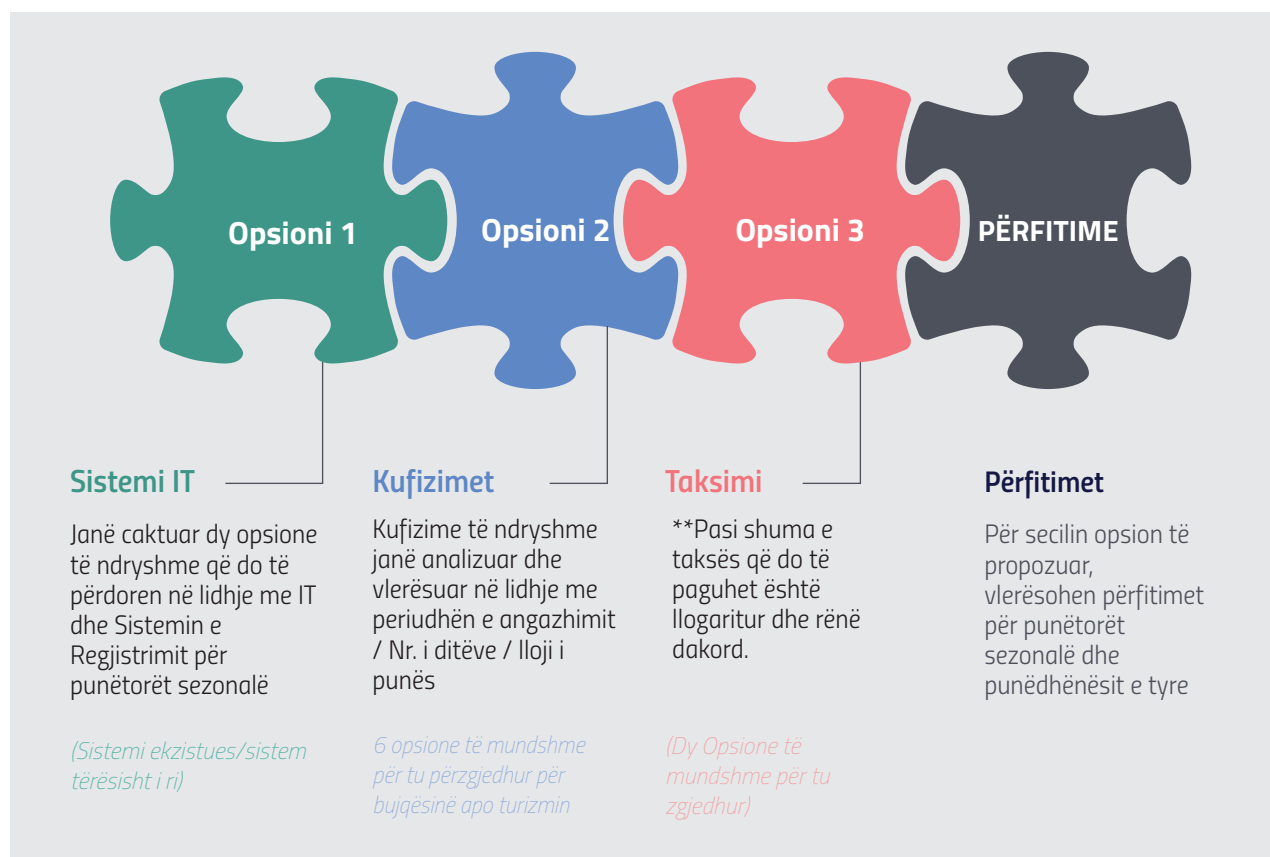
Procedura dhe sistemi TI për regjistrimin e punëtorëve sezonalë

Duke pasur parasysh që pjesa më e madhe e punëtorëve që punësohen me ditë apo javë në të dy sektorët nuk janë të regjistruar dhe kështu nuk

paguajnë as tatime dhe as kontribute, është e nevojshme të krijohet një sistem i thjeshtë, i lehtë për t'u përdorur për përdoruesit dhe me kosto efektive që të motivojë punëdhënësin të regjistrojë punonjësit e tij/saj.

Për këtë arsye, procedura e regjistrimit duhet të jetë e thjeshtë ku punëdhënësit t'i kërkohet sa më pak informacion. Sugjerimi është që regjistrimi të bëhet në mënyrë elektronike dhe online duke pasur parasysh angazhimin strategjik të Qeverisë së Shqipërisë për reformat e dixhitalizimit, si dhe faktin që shumica e shërbimeve publike ofrohen tashmë përmes portalit e-Albania dhe platformave të tjera përkatëse.

Qëndron ende rreziku që punëdhënësit (veçanërisht ata më të vegjël) të mos kenë njohuritë e nevojshme për të përdorur sistemet online ose të mos kenë ende në dispozicion infrastrukturën e nevojshme të teknologjisë së informacionit. Prandaj, është e nevojshme të mendohet për format e mbështetjes për ta (përmes qendrave të mbështetjes në njësitë administrative dhe bashkitë, call center, trajnime etj.)

Kështu, çdo punëdhënës që merr në punë punëtorë sezonalë duhet të ketë (ose të hapë) llogarinë e tij/saj në platformë. Regjistrimi i punëdhënësit duhet të bëhet direkt nga punëdhënësi duke përdorur numrin e tij të identifikimit ose nënshkrimin dixhital (nëse është e mundur) ose nga zyrtar publik në rast se ai/ajo nuk ka nënshkrim dixhital. Pas regjistrimit, hyrja në llogari mund të bëhet duke përdorur emrin personal dhe fjalëkalimin.

Duke pasur parasysh se punëdhënësit janë të familjarizuar me formularin aktual E-Sig-27, sugjerimi ynë është të thjeshtohet ai dhe të përdoret për regjistrimin e punës sezonale me ditë.

Pjesa tjetër e informacionit nga formulari E-Sig-27 mund të shtohet, por merret edhe nga regjistrat/bazat e të dhënave që janë ngritur tashmë dhe nuk ka nevojë që të futet nga punëdhënësi. P.sh. sapo futet numri i kartës ID të punëmarrësit, sistemi duhet të nxjerrë automatikisht emrin dhe mbiemrin e tij/saj, datën e lindjes, kombësinë dhe seksin nga regjistri i gjendjes civile. Në këtë mënyrë barra për punëdhënësin do të ishte shumë më e lehtë, cilësia e të dhënave të futura do të ishte më e lartë dhe nuk do të jetë e nevojshme të bëhen kontrole për verifikimin e të dhënave të punëmarrësit.

Kur vjen fjala për sistemin TI që mund të propozohet, duhet të zbatohet një nga dy elementët/opsionet e politikave të cituara më sipër:

Elementi Opsional S1: Të përdoret sistemi aktual e-filing për të regjistruar punëtorët sezonalë - kjo do të kërkonte krijimin e një moduli të veçantë brenda sistemeve ekzistuese, pasi është e rëndësishme që si personat juridikë ashtu edhe ata fizikë të jenë në gjendje të marrin në punë punëtorë sezonalë. Përfitimet e këtij opsioni do të ishin mundësia e përdorimit të një sistemi që është ngritur dhe funksionon tashmë, punëdhënësit janë mësuar me të dhe pjesa më e madhe e infrastrukturës teknologjike së informacionit (TI) është instaluar. Do të ishte një lehtësi për përdoruesit të bëhej edhe një aplikacion për celular ose version i lehtë për t'u përdorur nga telefonat celularë për sistemin e regjistrimit elektronik (e-filing) me qëllim regjistrimin e punëtorëve sezonalë.

Elementi Opsional S2: Krijimi i një sistemi të veçantë për regjistrimin e punëtorëve sezonalë –

kjo do të kërkonte ngritjen/krijimin e një platforme ose aplikacioni krejtësisht të ri që do të përdoret vetëm për regjistrimin e punëtorëve sezonalë. Edhe pse kjo do të bënte të mundur një fleksibilitet të plotë për krijimin e një shërbimi të ri, ka të ngjarë që ky opsion të jetë më i kushtueshëm dhe të kërkojë më shumë burime duke pasur parasysh që sistemi duhet të ndërlihet me të gjitha platformat/regjistrat përkatës aktualë si dhe të informojë dhe mësojë/udhëzojë punëdhënësit si ta përdorin atë.

Metoda të mundshme tatimi

Punëdhënësi ka detyrimin ligjor për të llogaritur, deklaruar dhe paguar kontributet në kohën dhe masën e duhur, për secilin nga punonjësit e tij / saj (qofshin ata të punësuar me kontratë 1-ditore apo ata me kohë të plotë). Në këtë drejtim, deklarimi i pagave (që bëhet online platformës e-sig27), është një deklaratë e subjektit, në të cilën evidentohen kontribute individuale, dhe si e tillë, në mbështetje të Ligji Nr. 9920, datë 19.05.2008 "Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë" tatimpaguesi që nuk i deklaron këto detyrime në kohë ndëshkohet me gjobë prej 10,000 lekësh, për çdo deklaram tatimor të pabërë.

Si llogariten kontributet dhe tatimet?

Kontributet e sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore për personat e punësuar në persona juridikë ose fizikë llogariten në bazë të pagës mujore bruto brenda kufirit kombëtar të pagës minimale dhe kufirit maksimal të pagës për efekt të llogaritjes së kontributeve të sigurimeve shoqërore të miratuara me vendimin përkatës të Këshillit të Ministrave.

Paga minimale mujore për efekt të llogaritjes së kontributeve të sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore nga 01.01.2019, është 26,000 lekë, sipas VKM Nr. 809, datë 26.12.2018, "Për përcaktimin e pagës minimale në shkallë vendi". Sipas Ligjit Nr. 7703, datë 11.05.1993, "Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar, për qëllime të këtij studimi, kontributet e sigurimeve shoqërore dhe shëndetësore për individët llogariten si përqindje e pagës minimale mujore në shkallë vendi, kjo duke marrë parasysh që punëmarrësit në sektorin e bujqësisë në veçanti paguhen zakonisht në bazë të pagës

Forma të mundshme të kufizimeve

Tabela e mëposhtme bazohet në disa mënyra të kufizimeve që synojnë minimizimin e rreziqeve të keqpërdorimit të mundshëm të sistemit.

Prezantimi i një forme të kufizimeve nuk është e detyrueshme por e dëshirueshme për të parandaluar keqpërdorimin e sistemit. Këto opsione të politikave mund të kombinohen ose përdoren veçmas duke ndjekur nevojat e sektorit.

Opsionet	Pershkrim i shkurter	Racionale
Elementi Opsional R3: <i>Kufizimi në numrin e ditëve që punëdhënësi mund të angazhojë punëtorin sezonal ditor</i>	Deri në 120 ditë në vit. Nuk ka maksimumi në nr. e punëtorëve sezonal që mund të angazhohej gjatë periudhës. Pa kufizime kur duhet të përdoren këto 120 ditë.	Nga analiza vërehet se punëdhënësit angazhohen çdo ditë sezonale punëtorë deri në 4 - 5 muaj (120 ditë në vit).
Elementi Opsional R4: <i>Kufizimi në numrin e ditëve që një punonjës mund të punojë për një punëdhënës (mujor ose vjetor)</i>	Deri në 15 ditë në muaj / ose 90 ditë në vit. Një punëtor mund të angazhohet nga një punëdhënës deri në 90 ditë në vit, ose deri në 15 ditë në muaj. Nëse angazhimi është më i gjatë, duhet të përdoren kontrata konvencionale.	Vihet re se punëdhënësit angazhohen punëtor sezonal ditor për një më të shkurtër periudhë, zakonisht deri në 15 ditë a muaj, jo për të gjithë muajin, shihet kryesisht në sektorin e turizmit
Elementi Opsional R5: <i>Kufizimet në lidhje me muajt gjatë të cilave punëtorët sezonal ditor mund të angazhohet</i>	Periudha maj-tetor për të dy sektorët Një punëdhënës mund të angazhojë punëtorë gjatë këtyre muajve që janë shënuar si sezoni. Nuk ka kufizime në numrin e punëtorëve që do të angazhohen ose numrin e ditëve për punëtor.	Vihet re se punëdhënësit angazhohen punëtorë sezonalë ditorë për specifik muaj gjatë një viti.
Elementi Opsional R6: <i>Kufizimet në lidhje me llojet e punëve për të cilat mund të angazhohen punëtorë sezonalë të përditshëm</i>	Përcaktimi i grupeve pune Në vend se të bëjmë një listë të detajuar të vendeve të punës. Një punëdhënës mund të angazhohet çdo ditë vetëm për të punuar në këto punë.	Vihet re se punëdhënësit angazhohen punëtorë sezonalë të përditshëm për disa lloje specifik të punëve që janë të thjeshta, afatshkurtra, por që kërkojnë shumë numri të punësuarve për një kohë të shkurtër periudhë
Elementi Opsional R7: <i>Kufizimet në lidhje me shumën e të ardhurave</i>	Kufizimi i të ardhurave Deri në pagën minimale në muaj ose deri në 120% të pagës minimale për sektorin mjafit fitimprurës siç është turizmi. Një punëdhënës mund të angazhojë punëtorë përmes këtij sistemi vetëm nëse këta punëtorë nuk janë shumë të paguar.	Edhe pse puna është e përkohshme nga natyra e tij, disa profesione mund të paguhesh shumë (p.sh. menaxherët të hoteleve, kuzhinierëve, etj.)
Elementi Opsional R8: <i>Kufizimi në llojin e punëdhënësit (me ose pa numër NIPT)</i>	Sigurimi i NIPT-it. Duhet të diskutohet nëse një punëdhënës që nuk ka një numër NIPT duhet të lejohet të angazhojë punëtorë sezonalë.	Fermerët që shesin produkte në kërkohet që tregu të ketë një NIPT numri Zakonisht, këta fermerë me prodhimi më i lartë kanë nevojë për a numër i madh i punëtorëve sezonalë.

Sidoqoftë, duke pasur parasysh përvojën serbe, dhe duke marrë parasysh shumëllojshmërinë e produktit / aktivitetit bujqësor në Shqipëri, ekziston një mundësi e plotë e angazhimit në vend gjithashtu. Këto lloje punësh duhet të konsiderohen më shumë si të përkohshme dhe jo sezonale.

Përfitimet	Risqet e Mundshme
Lehtë për tu rregulluar. Sistemi mund të gjurmojë automatikisht numrin e ditëve. Lehtë për t'u kontrolluar.	Numri i sugjeruar i ditëve nuk është adekuat. Një punëdhënës mund të transferojë punëtorët e tij / saj me kohë të plotë nga kontratat e punës.
Lehtë për tu rregulluar. Sistemi mund të gjurmojë automatikisht numrin e ditëve. Mënyrë e thjeshtë për të ndarë punëtorët e rregullt me kohë të pjesshme që mund të punojnë gjatë gjithë muajit për disa muaj nga punonjësit e angazhuar çdo ditë.	Kufizimi mujor jo adekuat për disa lloje punësh. Mund të ngatërrohet me një kontratë me kohë të pjesshme
Relativisht e lehtë për tu rregulluar. Lehtë për tu zbatuar dhe kontrolluar. Kufizimet janë më të ultat nga pikëpamja e punëdhënësve.	Sezoni mund të jetë i ndryshëm për sektorë të ndryshëm. Sistemi nuk mund të përdoret në muajt e tjerë. Periudha e gjatë e sezonit mund të motivojë punëdhënësit të angazhojnë punëtorët e tij / saj me kohë të pjesshme në këtë mënyrë.
Më pak mundësi për keqpërdorim të sistemit. Punëdhënësit nuk angazhojnë punëtorë që punojnë në llojin e punës zakonisht afatgjatë (punë administrative)	Është e vështirë për tu kontrolluar dhe kërkon kapacitete më të larta të inspektorëve. E vështirë për të vendosur listën adekuate të vendeve të punës të pranueshme për fermerët dhe punëdhënësit e turizmit
Më pak mundësi për keqpërdorim të sistemit. Punëtorët me pagë të lartë do të paguajnë më shumë taksa dhe kontribute.	Është e vështirë për tu kontrolluar dhe kërkon kapacitete më të larta të inspektorëve.
Fermerët do të motivohen të aplikojnë për numrin NIPT. Sistemi do të inkurajojë të dy fermerët dhe punëtorët sezonalë të regjistrohen.	Numri i punëdhënësve do të jetë i kufizuar në punëdhënësit që posedojnë NIPT. Punëtorët sezonalë të angazhuar nga fermerë që nuk posedojnë numrin NIPT nuk do të regjistrohen legalisht.

minimale në shkallë vendi. Kështu, punëdhënësi është i detyruar të paguajë kontributet si më poshtë:

- Për kontributet e sigurimeve shoqërore – 23% e pagës minimale mujore prej 26,000 lekë;
- Për kontributet e sigurimeve shëndetësore 3.4% e dyfishit të pagës minimale 26,000 lekë.

Duke pasur parasysh këtë, mund të bëhen llogaritjet e mëposhtme për të parë detyrimet ditore të punëdhënësit për çdo punëtor/punëmarrës që angazhojnë në punë.

- Supozojmë se kemi një mesatare prej 20 ditësh pune në muaj, me pagë ditore minimumin e pagës që paguhet me ligj, 1,300 lekë në ditë.
- Për këtë pagë ditore, punëdhënësi duhet të paguajë 23% të pagës ditore prej 1,300 lekë = 299 lekë për kontributet e sigurimeve shoqërore dhe 3.4% të $2 \times 1,300 = 88.45$ lekë për sigurimet shëndetësore.
- Në total punëdhënësi është i detyruar të paguajë në ditë rreth 390 lekë (afërsisht 3.2 euro) për çdo punëmarrës që merr në punë.

Në mënyrë që të motivohen punëdhënësit të regjistrojnë punëtorët e tyre, është e rëndësishme të ofrohen zgjidhje me kosto efektive ku do të duhej që punëdhënësi të mos ketë detyrimin për të paguar tatimet dhe kontributin gjatë ditëve ose periudhës kur punëtori nuk është në punë.

Kur dhe si mund të paguhen tatimet dhe kontributet?

Elementi opsional T1: Pagimi i tatimeve dhe kontributeve në fund të muajit (modeli serb): Për çdo ditë pune, punëdhënësi duhet të paguajë nëpërmjet sistemit online tatimet dhe kontributet përkatëse. Për të minimizuar barrën administrative, në fund të muajit sistemi mund të nxjerrë shumatoren e tatimeve dhe kontributeve dhe t'i dërgojë informacion punëdhënësit për të paguar këto detyrime. Avantazhi i këtij sistemi është se punëdhënësi mund t'i paguajë të gjitha kostot përkatëse pasi punëtori të ketë përfunduar punën. Punëdhënësi mund ta ndajë barrën tatimore sipas aftësive dhe nevojave të tij/saj. Nga ana tjetër, mbetet ende rreziku që punëdhënësi të mos paguajë tatimet dhe kontributet në fund të muajit dhe kështu punëmarrësi mund të mos jetë në gjendje të

ushtrojë të drejtën e mohuar

Elementi opsional T2: Pagimi i tatimeve dhe kontributeve para marrjes në punë (modeli kroat): siç tregohet edhe në sistemin kroat të kuponëve, punëdhënësit në fakt i paguajnë tatimet dhe kontributet para marrjes në punë të punëtorëve sezonalë. Punëdhënësi mund të blejë sasinë e nevojshme të kuponëve bazuar në nevojat e tij. Nëse punëdhënësi e di se do t'i duhen 500 kuponë gjatë këtij sezoni, ai mund t'i paguajë tatimet dhe kontributet menjëherë, kështu që nuk do t'i duhet t'i paguajë ato në fund të çdo muaji kur merr në punë punëtorë sezonalë. Kuponët mund të jenë elektronikë me numrin e vet të identifikimit. Kuponi do të konsiderohet i përdorur kur një punëtor sezonal "lidhet" me kuponin përmes sistemit online. Rreziku i këtij sistemi është se punëdhënësi mund të mos i përdorë të gjitha kuponët që ka paguar, kështu që do t'i duhet t'i kthejë ato dhe të marrë mbrapsht tatimet dhe kontributet që ka paguar.

Elementi opsional T3: Zbatimi i skemave të subvencionit në kohën e promovimit të reformës me qëllim motivimin e punëdhënësve për të regjistruar punëtorët e tyre sezonalë për një periudhë të kufizuar kohe (p.sh., një vit). Prezantimi i skemave të subvencioneve tregon se qeveria "beson" në reformë dhe ka vullnetin të përmbushë nevojat e punëdhënësve. Ka mundësi që në me nisjen e zbatimit të reformës të haset rezistencë e madhe, veçanërisht nga punëdhënësit që nuk kanë regjistruar asnjë punëtor deri më sot.

Optional element T4: Zbatimi i opsionit ku punëmarrësi paguan tatimet dhe kontributet për punën sezonale: duke qenë se Shqipëria e ka krijuar tashmë si formë pagimin e kontributeve dhe tatimeve në mënyrë vullnetare nga vetë punëmarrësit si persona fizikë, në rast se haset rezistencë e madhe, është e mundur të zbatohet ky lloj sistemi që u bën të mundur punëdhënësve dhe punëmarrësve të kenë lirinë për të rënë dakord për kushtet se kush do të paguajë tatimet dhe kontributet. Avantazhi i këtij sistemi është se do të ketë rezistencë më të ulët nga punëmarrësit. Nga ana tjetër, rreziku është se e gjithë barra tatimore do të kalojë te punëmarrësi dhe është e paqartë nëse ky i fundit do t'i paguajë tatimet dhe sigurimet apo këto para do t'i përdorë si të ardhura shtesë për veten e tij/saj

2.3. Opsioni i Rekomanduar për Politikën

Bazuar në analizen e perfitimeve dhe risqeve të mundshme për secilin nga elementët e politikës të paraqitur më sipër, rekomandimi i parë për zbatimin e një Reforme të Punëtorëve Sezonalë në Shqipëri është futja e "enigmave" të reformave paksa të ndryshme nga një sektor në tjetrin. Rekomandimet e propozuara në këtë pjesë, bazohen në diskutimin gjatë Punëtorisë së Grupit Punues të Vendit - Drejt Rekomandimit të Politikave, dhe përfaqësojnë pikëpamjet dhe linjat kryesore të diskutimit të shprehura gjatë këtij takimi.

Në këtë drejtim, një konkluzion i përbashkët për zbatimin e reformës theksohet për të dy sektorët. Duke pasur parasysh faktin që shumica e shërbimeve publike ofrohen në internet, punëdhënësit janë mësuar tashmë me sistemin, siç janë sistemet e-arkivimit ose e-Albania, si dhe format ekzistuese e-sig-27, me thjeshtime të vogla, mjaft miqësor për përdoruesit, rekomandimi është përdorimi i infrastrukturës ekzistuese të IT dhe formave ekzistuese. Kjo zgjidhje do të ishte më kosto-efektive dhe më e lehtë për tu zbatuar. Duke pasur parasysh se, e njëjta gjë mund të zbatohet kur bëhet fjalë për pagimin e taksave dhe kontributeve dhe qasjet e mëtejshme (nëse pagesa bëhet çdo ditë / para punës / pas) do të jepen pas një procesi të plotë të konsultimit me CWG.

Nga ana tjetër, duke pasur parasysh qasjen ekzistuese ndaj pagimit të kontributeve, rekomandimi i përgjithshëm për të dy sektorët do të ishte që punëdhënësi të paguajë kontribute në fund të muajit, bazuar në numrin e ditëve që ka angazhuar punëtorët sezonalë. Ndërsa shumica e kontributeve të llogaritura çdo ditë i nënshtrohet diskutimit të mëtejshëm nga Ministria dhe Institucioni përkatës, një reduktim nga shumica ditore (rreth 3 euro) sugjerohet të merret në konsideratë nga politikëbërësit gjatë zbatimit të kësaj reforme.

Duke pasur parasysh rëndësinë e ndërmarrjes së kësaj reforme, skemat alternative të sigurimit të subvencioneve për punëdhënësin gjatë fazës pilot të projektit, janë të domosdoshme dhe u theksuan qartë gjatë seminarit me Grupin Punues të Vendit. Kjo qasje së pari do të ndihmonte në identifikimin dhe regjistrimin ligjor të atyre punëdhënësve që angazhojnë punëtorë sezonalë, dhe së dyti do të pilotonte procesin e regjistrimit me të gjithë ndihmën e dhënë për të siguruar qëndrueshmëri gjatë një periudhe afatgjatë të zbatimit të reformës.

Së fundmi, për zbatimin e suksesshëm të një reforme të tillë të sapo prezantuar në Shqipëri, një fushatë e gjerë prezantuese dhe ndërgjegjësuese duhet të organizohet dhe të ndjekë të gjithë procesin e zbatimit (nga futja / përshtatja e kornizës ligjore në testimin e platformës së regjistrimit). Rekomandimet e përgjithshme duhet të përshtaten më së miri duke marrë në konsideratë karakteristikat e sektorit. Prandaj, rekomandimet tona secilin sektor janë si më poshtë

Bujqësia: Analizat kanë treguar se punëtorët sezonalë merren në punë për disa ditë apo javë për një lloj të veçantë pune si qethje bagëtish, mbledhje, krasitje, vjelje frutash etj. Për punë më të ndërlikuara, punëmarrësit punësohen për një periudhë më të gjatë kohe (p.sh., 4 apo 5 muaj). Pjesa më e madhe e punëtorëve sezonalë të marrë në punë për një numër ditësh në bujqësi punojnë mesatarisht deri në 3 muaj dhe puna e tyre ndikohet shumë nga kushtet e motit dhe është kështu mjaft dinamike.

Duke pasur parasysh këto karakteristika kryesore, rekomandimi ynë është të vendosen dy lloje kufizimesh në mënyrë që të bëhet ndarja mes punëtorëve "më afatgjatë" nga "punëtorët sezonalë me punë ditore". Kufizimi i parë lidhet me llojin e punës për të cilën mund të merren në punë

punëtorët sezonalë dhe e dyta ka të bëjë me numrin maksimal të ditëve që punëdhënësi mund të përdorë për punëtorë sezonalë që merr në punë. Kur vjen fjala për pagimin e tatimeve dhe po të kemi parasysh morali i ulët për tatimet mes fermerëve, rekomandojmë që të përdoren skemat e subvencioneve për periudhën e promovimit të reformës për të motivuar fermerët të regjistrojnë punëtorët e tyre sezonalë.

Tourizmi: Analizat kanë treguar se punëtorët sezonalë në turizëm punësohen gjatë muajve të verës, në periudhën maj-shtator, deri në 3 apo 4 muaj mesatarisht. Punëtorët merren në punë për disa muaj apo edhe për disa ditë në varësi të llojit të punës dhe nevojës për të punuar gjatë gjithë 20 ditëve të një muaji. Ka dallime për sa i përket nivelit të arsimimit dhe aftësive të punëtorëve në turizëm që ndikojnë tek të ardhurat e tyre. Kur bëhet fjalë për punë me ditë në turizëm, këto janë zakonisht punë që bëhen nga studentë ose fuqi punëtore më e re që zakonisht punojnë për disa

javë gjatë sezonit të verës. Duke pasur parasysh këtë, rekomandimi ynë është të vendosen kufizime pak më të forta për punësimin sezonal në krahasim me sektorin e bujqësisë duke vendosur kështu kufizim për numrin e ditëve që një punëmarrës mund të punojë për një punëdhënës (p.sh. maksimumi 90 ditë), kufizime në muaj të veçantë të vitit kur punëdhënësi mund të marrë në punë punëtorë sezonalë (p.sh., gjatë periudhës maj-shtator) si dhe kufizimet në lidhje me shumën e të ardhurave mujore ose vjetore.

Arsyeja kryesore për të sugjeruar këtë kufizim është rregullimi i saktë i llojit të punëtorëve që mund të angazhohen duke përdorur këtë sistem. Turizmi është një sektor ku disa punë mund të paguhen shumë, kështu që për të identifikuar punëtorët që punojnë vetëm punë të përkohshme duhet të futet ky kufizim.

Si përfundim, "puzzle" e reformës (d.m.th. opsionet e politikave) janë si më poshtë:

Sektori	Procedura & IT	Kufizimet	Taksimi
Bujqësia	<i>Elementi Opsional S1</i> (përdorimi i sistemit ekzistues)	<i>Elementi Opsional R3</i> <i>Elementi Opsional R6</i>	<i>Elementi Opsional T1</i> &
Turizmi		<i>Elementi Opsional R3</i> <i>Elementi Opsional R4</i> <i>Elementi Opsional R6</i>	<i>Elementi Opsional T3</i>

*** Propozimet e veçanta të rekomandimeve të nxjerra gjatë Takimit virtual me Grupin e Punues - Drejt Rekomandimeve për Politikën janë paraqitur në Shtojcën 2 të këtij dokumenti*

KONKLUSIONE

REKOMANDIMET

REFERENCAT & BIBLIOGRAFIA

SHTOJCAT (1 & 2)

KONKLuzionet & REKOMANDIMET FINALE

Punësimi i punëtorëve sezonalë, si në bujqësi ashtu edhe në turizëm, mbetet një çështje e mprehtë për politikën e punës në Shqipëri dhe trajtimi i kësaj çështjeje është një temë mjaft e vështirë që kërkon koordinim të fortë dhe sistematik mes të gjithë aktorëve (institucionalë dhe privatë) dhe mes sektorëve të ndryshëm.

Analiza e paraqitur në këtë raport thekson potencialin e madh të ndërmarrjes së reformës në punësimin e punëtorëve sezonalë bazuar në numrin relativisht të lartë të punëtorëve sezonalisht ose të përkohshëm në të gjithë sistemin e punësimit në Shqipëri. Të dhënat e paraqitura këtu tregojnë se **gati 40% e fermave bujqësore / fermerëve angazhojnë punëtorë sezonalë gjatë një viti dhe ka rreth 85'000 punëtorë sezonalë që punojnë në bujqësi.**

Kur bëhet fjalë për turizmin vërehet se numri i personave të angazhuar është në mënyrë drastike më i madh (madje i dyfishuar) gjatë periudhës nga qershori deri në fund të shtatorit dhe duke pasur parasysh këto të dhëna, **një numër i përgjithshëm prej 15'500 punëtorë sezonalë vlerësohet të kenë punuar në sektorin e turizmit gjatë vitit 2019**, megjithatë këto të dhëna i referohen vetëm punonjësve të regjistruar zyrtarisht në sistemin fiskal.

Megjithatë, një pjesë më e madhe e punëtorëve sezonalë mund të vlerësohet për Shqipërinë, duke marrë parasysh nivelet relativisht të larta të informalitetit të punësimit të punëtorëve jo vetëm në sektorët e paraqitur dhe të analizuar të këtij raporti. Megjithatë reforma për punëtorët sezonalë mund të zbatohet paksa e ndryshme për sa i përket elementeve të politikës, disa shënime thelbësore dhe rekomandime të përgjithshme duhet të merren në konsideratë nga Qeveria e Shqipërisë kur harton reformën për punëtorët sezonalë si më poshtë:

- Politika për punëtorët sezonalë në Shqipëri duhet të përcaktojë qartë termin punëtor sezonal (me një dallim të qartë nga punonjësit me kohë të pjesshme), sektorët në të cilët është i

zbatueshëm termi punëtor sezonal dhe kufizimet për të zvogëluar potencialin e abuzimit.

- Duhet futur një sistem i angazhimit ditor duke pasur parasysh që analiza ka identifikuar që si për bujqësinë ashtu edhe për turizmin kjo lloj angazhimi është e nevojshme.

- Angazhimi i punëtorit sezonal nuk duhet të konsiderohet një marrëdhënie pune duke pasur parasysh që kjo lloj angazhimi është e përkohshme dhe e ndërprerë.

- Për të motivuar regjistrimin e punëtorëve të angazhuar çdo ditë ose javore, duhet të zhvillohet një sistem më i thjeshtë i taksimit. Si i tillë një punëdhënës duhet të paguajë tatimet dhe kontribute shendetesore dhe shoqërore për ditët që punon punëtori sezonal i angazhuar. Nga ana tjetër, sasia e reduktuar e kontributeve mund të futet vetëm për punëtorët sezonalë. Megjithatë, kjo është një çështje e politikave fiskale të qeverive, kështu që asnjë rekomandim specifik nuk është i përshtatshëm për t'u dhënë këtu.

- Skemat e subvencioneve duhet të merren në konsideratë, në mënyrë që të rritet ndërgjegjësimi, të rritet numri i punëdhënësve dhe të punësuarve të regjistruar, si dhe zbatimi i suksesshëm i reformës.

- Politika e punëtorëve sezonalë do të kërkojë ndryshime në të ardhmen në disa legjislacione / rregullore në lidhje me politikën e punës në Shqipëri (të tilla si sigurimet dhe kontributet, ligji i punës, taksat, etj.), Dhe si i tillë i gjithë procesi duhet të koordinohet me kujdes midis sektorëve. Për më tepër, reforma duhet të harmonizohet me përfitimet e papunësisë dhe sistemet e ndihmës sociale.

Rëndësia dhe urgjenca e adresimit të çështjeve të punësimit të punëtorëve sezonalë duhet të përcaktohet qartë në dokumentet strategjike përkatëse të Shqipërisë dhe të përqafohet nga institucioni përkatës për të çuar më tej Reformën.

SHËNIME

- 1 *Regjistri i Njësive Ekonomike Bujqësore është një pjesë integrale e sistemit të statistikave bujqësore, metodologjia e së cilës është në përputhje me standardet ndërkombëtare të Organizatës, Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë (FAO) dhe legjislacionit të BE: Rregullorja (KE) nr. 1166/2008 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit për vrojtimet e strukturës së fermave dhe metodat e prodhimit bujqësor.*
- 2 *Për informacione të mëtejshme shih: <http://www.instat.gov.al/al/temat/censet/censusi-bujq%C3%ABsis%C3%AB/#tab2>*
- 3 *Burimi: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-albania-report.pdf>*
- 4 *Kjo kategori përjashton personat e angazhuar plotësisht në aktivitete të prodhimit të mallrave ose ofrimit të shërbimeve për përdorim personal, siç janë prodhimi i produkteve bujqësore, peshkimi dhe mbledhja e produkteve për konsum personal ose pastrim, dekorim, kopshtari dhe mirëmbajtje e banesës ose ambienteve të tyre, të pajisjeve afatgjata dhe të mallrave të tjerë.*
- 5 *Fiskalizimi, është një reformë e ndërmarre nga Qeveria Shqiptare që synon uljen e informalitetit në të gjithë sektorët ekonomikë në Shqipëri.*
- 6 *'Western Balkans Labour Market Trends 2019', World Bank Report, 2019*
- 7 *Dhoma e Tregtisë Shqiptare, 2018*
- 8 *Të gjithë punëdhënësit e kontaktuar / pjesa e biznesit të këtij pyetësi renditen në kategorinë e Ndërmarrjeve të Mëdha sipas klasifikimit të Autoritetit Tatimor*
- 9 *Për më shumë informacion mbi raportin, informacionet e kontaktit të autorit janë dhënë në kapitullin e Bibliografisë më poshtë*
- 10 *Pagat e treguara të këtu, referohen vetëm në përgjigjet e 10-bizneseve të intervistuar për qëllimin e këtij studimi. Supozime të tjera marrin në konsideratë mesataren 1000 - 1200 lekë / ditë, veçanërisht në vendet e korjes.*
- 11 *Siç tregohet nga intervista të ndryshme / burime të tjera, paga mesatare ditore për një punëtor sezonal shqiptar në sektorin e bujqësisë në Greqi është midis 30 - 35 BE / ditë.*
- 12 *E-SIG 027 është formulari që shërben për të deklaruar punonjësit për herë të parë pas regjistrimit, për t'i punësuar dhe për t'i larguar nga puna.*
- 13 *E-SIG 025 është lista e pagave e tatimpaguesit. Kjo formë shërben për të deklaruar tre lloje taksash: Sigurimet Shoqërore, Sigurimet Shëndetësore dhe Të Ardhurat e Punësimit për Punonjësit.*
- 14 *Punëdhënësit e intervistuar të sektorit privat, kanë renditur më shumë se një sfidë.*
- 15 *Lista e plotë e institucionit të ndërlidhur dhe lista e shërbimeve të ofruara në internet mund të gjenden në lidhjen më poshtë, dhe <https://akshi.gov.al/wp-content/uploads/2019/08/raport-vjetor-AKSHI-2018.pdf>*
- 16 *Përmes portalit në internet sezonskiradnici.gov.rs ose duke përdorur aplikacionin celular*
- 17 *Bimët mjekësore dhe aromatike*
- 18 *Zyrtarët në nivelin bashkiak mund të ofrojnë ndihmë p.sh. me regjistrimin e fermerëve*

REFERENCA DHE BIBLIOGRAFIA

Ligjet dhe Aktet Nenligjore

Ligji Nr. 7961 "Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë", datë 12/07/1995

Ligji Nr. 15, "Për promovimin e Punësimit", datë 13/03/019

Ligji Nr. 9920, "Për procedurat e taksave në Republikën e Shqipërisë të ndryshuar" datë 19/05/2008

Ligji Nr. 8438, "Për Taksimimin e të Ardhurave", datë 28/12/1998

Ligji Nr. 7703, "Për Sigurimet Shoqërore në Republikën e Shqipërisë", datë 11/05/1993 i ndryshuar

Ligji Nr. 119/2014 "Për të drejtën për informacion"

VKM Nr. 77, datë 28/01/2015 "Për kontributet e detyrueshme dhe përfitimet nga sistemi i sigurimeve shoqërore dhe sigurimeve të kujdesit shëndetësor

VKM Nr. 161, datë 21/03/2018 'Për Pagesën e të Ardhurave të Papunësisë'

Të dhënat dhe Raporte

Regjistrimi i Bujqësisë, INSTAT 2019 (<http://www.instat.gov.al/en/themes/census-es/agriculture-census/#tab2>)

Bilanci i Fuqisë Punëtore, INSTAT 2019 (<http://www.instat.gov.al/en/themes/labour-market-and-education/administrative-data>)

Raporti Albania 2019, Komiteti Ekonomik dhe Social Evropian dhe Komiteti i Rajoneve

2019, mbi Politikën e Zgjerimit të BE (<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-albania-report.pdf>)

Rregullorja Nr. 1166/2008 e Parlamentit të BE-së 19/11/2008 "Për sondazhet e strukturës së fermave dhe sondazhin mbi metodat e prodhimit bujqësor"

Trendet e Tregut të Punës në Ballkanin Perëndimor, Mars 2019, Raporti i Bankës Botërore, 2019

Vlerësimi i punëtorëve sezonalë në Perimet, Frutat, Bimët Medicinale dhe Aromatike dhe Zinxhirët e Vlerave të Punonjësve të Vegjël në Shqipëri, Klodjan Rama, Shtator 2020 në kuadrin e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Zonave Rurale në Shqipëri. Informacioni i kontaktit të autorëve: klodjan.rama@giz.de

Dokumente dhe strategji të tjera të konsultuara

Strategjia Ndërsektoriale "Agjenda Dixhitale e Shqipërisë 2015-2020", Republika e Shqipërisë, 2015

Strategjia Ndërsektoriale 'Për Zhvillimin Rural dhe Bujqësinë 2014-2020', VKM Nr. 709, datë 29.10.2014

Strategjia Kombëtare 'Për Zhvillimin e Turizmit të Qëndrueshëm 2019 - 2023', Ministria e Mjedisit dhe Turizmit

Strategjia Kombëtare 'Për Punësimin dhe Aftësitë' 2014 - 2020, Ministria e Ekonomisë dhe Financave

Shtojca 1

Lista e aktorëve të kontaktuar

Emer Mbiemer	Institucioni / Sektori i Biznesit
Genta Prodan	Ministria e Finances dhe Ekonomise
Elkida Sinani	Ministria e Mjedisit dhe Turizmit
Elisa Teneqexhi	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
Artan Babaramo	Drejtorja e Pergjithshme e Tatimeve
Irena Xhafa	Drejtorja e Pergjithshme e Tatimeve
Romina Kostani	Agjencia Kombetare e Shoqerise se Informacionit
Elira Demiraj	Agjencia Kombetare per Punesim dhe Aftesim
Anila Bilero	Agjencia Kombetare per Punesim dhe Aftesim
Sabah Djaloshi	AgroPUKA – Sektori i biznesit / Bujqësia
Ruzhdi Koni	AGROKONI shpk – Sektori i biznesit / Bujqësiar
Albert Pashaj	Butrinti FERM – Sektori i biznesit / Bujqësia
Rrapi Hazizi	Rinaldi ltd – Sektori i biznesit / Bujqësia
Genc Mita	SEJEGA – Sektori i biznesit / Bujqësia
Trifon Ashano	SHPIRAGU – Sektori i biznesit / Bujqësia
Ejup Ahmeti	Doni Fruits – Sektori i biznesit / Bujqësia
Arben Zdrava	Zdrava Shpk – Sektori i biznesit / Bujqësia
Fatmir Shero	Agro Konispoli – Sektori i biznesit / Bujqësia
Kujtim Zere	Albanian Herb SHA – Sektori i biznesit / Bujqësiar
Moza Shuli	Perla Hotel – Sektori i biznesit / Turizmi

Emer Mbiemer	Institucioni / Sektori i Biznesit
Fatos Cereshti	FaFa Hotels & Resorts – Sektori i biznesit / Turizmi
Vasil Bedinaj	Regina Group – Sektori i biznesit / Turizmi
Monda Dugkilaj	Hotel Tradita – Sektori i biznesit / Turizmi
Besiana Bregasi	Palace Hotel – Sektori i biznesit / Turizmi
Aida Kastrati	Razma Hotel and Resortl – Sektori i biznesit / Turizmi
Olta Kolaveri	Kolaveri Resorts – Sektori i biznesit / Turizmi
Azem Selmanaj	Paradise Beach Vlore – Sektori i biznesit / Turizmi
Eva Xhepa	Rogner Hotel & SPA – Sektori i biznesit / Turizmi
Klodjan Memoali	Blue Day Hotel – Sektori i biznesit / Turizmi
Rozafa Zmijani	AKPA – Zyra Rajonale Shkoder
Indrit Buku	AKPA – Zyra Rajonale Durres
Latif Ciku	AKPA – Zyra Rajonale Diber
Marsida Hyseni	AKPA – Zyra Rajonale Elbasan
Nusret Avdulla	AKPA – Zyra Rajonale Fier
Kristjana Kaci	AKPA – Zyra Rajonale Gjirokaster
Saniela Xhaferi	AKPA – Zyra Rajonale Vlore
Julinda Gjonja	AKPA – Zyra Rajonale Tirane
Florenc Tabaku	AKPA – Zyra Rajonale Korçe
Marsida Hyseni	AKPA – Zyra Rajonale Elbasan

Shtojca 2

Takimi me CWG /Minutat e Takimit

Drejt Rekomandimeve për Politikën Takim Virtual 8 Tetor 2020 / 14:00 – 16:00

Takimi virtual ' Drejt opsioneve për Politikën' për angazhimin e punëtorëve sezonalë në Bujqësi dhe Turizëm në Shqipëri, u organizua në kornizën e projektit "'Rritja e Mundësive të Punësimit për Punëtorët Sezonalë në Rajonin EJJ", zbatuar nga Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH në emër të Ministrisë Federale Gjermane për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (BMZ).

Takimi ndoqi përfundimin e Raportit të Analizës së Vendit së bashku me projekt propozimin për rekomandimet / opsionet e politikave të ofruara nga ekipi i projektit, me qëllim diskutimin e mëtejshëm të këtyre rekomandimeve me Grupin Punues të projektit. Qëllimi kryesor i seminarit ishte të propozonte Opsionin / et e fundit të Politikës dhe rekomandimet drejt një reforme të ardhshme në sistemin e punësimit sezonal në Shqipëri.

Në takim morën pjesë:

Ekipi i GIZ: Amira Omanovic - Zëvendës Menaxhere e Fondit të Sektorit ORF MMS, Alkida Sini - Koordinatore Kombëtare e Shqiperise të GIZ, Zoran Jakovljević - Menaxher i Projektit në GIZ,

Ekipi NALED Znj. Tisa Causevic, Znj. Milica Andjelkovic Đoković, Znj. Isidora Smigic

Ekipi i Co-PLAN: Znj. Fiona Imami, Z. Ledio Allkja, Znj. Kejt Dhrami, Znj. Merita Toska

Përfaqësuesit e Grupit Punues : Znj. Anila Bilero, Znj. Elira Demiraj - NAES, Z. Artan Babaramo, Znj. Irena Xhafa - GTD, Znj. Elisa Teneqexhi - MARD, Znj. Etleva Dyrmyshi MMPH, Znj. Jona Haderaj - NAIS, Znj. Elkida Sinani - MoET, Znj. Ina Serani

Ky takim u moderua nga një moderator i jashtëm: Z. Relja Dereta

Zhvillimi i Takimit:

Takimi virtual u përgëzua nga Znj. Amira Omanovic e cila mbajti fjalën përshëndetëse. Z. Omanovic, theksoi edhe një herë rëndësinë e ndërmarrjes së hapave drejt reformimit të politikës për punëtorët sezonalë në Shqipëri, dhe i kaloi të gjithëve për heqjen e hapit të parë - analizën e vendit - drejt një reformimi të ardhshëm të sistemit. Ajo gjithashtu theksoi se diskutimi që do të mbahet sot është shumë i rëndësishëm në krijimin e bazave të përbashkëta dhe perceptimit drejt një opsioni politik për të ardhmen.

Znj. Alkida Sini, duke qenë Koordinatore Kombëtare në GIZ, i mirëpriti të gjithë në takimin virtual dhe përgëzoi për punën e bërë deri më tani. Ajo falënderoi Grupin e Punës të Vendit për jo vetëm që ishte i pranishëm në këtë hap të fundit të projektit, por edhe për mbështetjen e vazhdueshme për kryerjen e Analizës së Vendit, veçanërisht gjatë këtyre kohërave sfiduese për të gjithë.

Në vijim, me ndihmën e moderatorit z. Relja Dereta, pjesëmarrësit në takimin e virtytshëm, morën një raund prezantimesh të shkurtra, dhe pastaj mënyra dhe udhëzimet e seminarit u shpjeguan shkurtimisht.

Pas hyrjes së shkurtër, Znj. Fiona Imami mbajti një prezantim mbi gjetjet nga raporti i Analizës së Vendit në mënyrë që të vendoste bazën për diskutim mbi elementet e politikës që vijuan në takimin virtual. Znj. Imami theksoi pikat vijuese gjatë prezantimit:

01 Qëllimet dhe Metodologjia e Studimit - paraqitja e një pasqyre më të qartë të situatës së dhënë, sfidave dhe mundësive që lidhen me këtë lloj specifik pune në Shqipëri në sektorët e bujqësisë dhe turizmit si hapi i parë drejt reformimit të

mundësive dhe opsioneve të politikave të reja .

02 Vërejtje mbi Kuadrin Ligjor dhe Politikat Kombëtare të Punës – duke deklaruar se punësimi i punëtorëve sezonalë nuk njihet si një formë specifike e punësimit në ndonjë rregullore ose në 'Ligjin e Punës të Republikës së Shqipërisë.

03 Punëtorë Sezonalë në Shifra – gjetjet nga analiza e kryer në tre nivele (i) të dhëna nga INSTAT dhe regjistrat Forml të punonjësve nga autoriteti i Përgjithshëm Tac, (ii) Të dhëna nga intervistat e kryera me sektorin privat dhe (iv) Të dhënat nga sondazhi on-line).

04 Sfidat e Punësimit Sezonal – Përcaktimi i gjetjeve kryesore nga analiza drejt sfidave më të mëdha që punëdhënësit, të punësuarit apo edhe institucionet takojnë për angazhimin e punëtorëve sezonalë ose drejt reformimit të sistemit

05 Rekomandimet & Opsionet e Politikave – Këtu Z. Imami prezantoi ecomandations e përgjithshme të studimit dhe shpjegoi hollësisht strukturën e enigmës së propozuar për kombinimin e elementeve të identifikuar të politikës, të cilat do të ndërtojnë më tej Opsionin Kryesor të Politikave për reformimin e sistemit të punëtorëve sezonalë në bujqësi dhe turizëm në Shqipëri.

Pas prezantimit, pjesëmarrësit u ndanë në dy grupe kryesore, ku u zhvillua një diskutim i plotë mbi elementet e politikës, dhe pjesëmarrësve iu kërkua që të ndërtonin strukturën e enigmës si në rekomandimin e politikave për të dy sektorët e analizuar. Gjetjet kryesore nga puna në grup paraqiten si më poshtë:

Gjetjet nga Grupi 1:

- Reformimi i sistemit të punëtorëve sezonalë duhet të fillojë nga përcaktimi i një përkufizimi të qartë për punëtorët sezonalë, dhe dispozitat përkatëse ligjore që duhet të bëhen në kornizën përkatëse ligjore.

- Është e vështirë për të përcaktuar gamën e kontributeve, pasi rrallë është një politikë fiskale e Qeverisë së Shqipërisë dhe Ministrisë përkatëse të Financave përkatëse, si e tillë do të kërkonte një

studim më të thelluar vetëm për atë çështje.

- Agroturizmi mund të jetë konsideruar në studim, duke qenë një sektor ndërthurës që bashkon bujqësinë dhe turizmin. Numri i shtuar i premirave të marra për krijimin e bizneseve të agroturizmit në Shqipëri, tregon se ekziston gjithashtu një potencial i madh për rritjen e punësimit në këtë sektor.

- Për të dy sektorët do të ishte e nevojshme të paraqiten disa kufizime për numrin e ditëve të punësimit të një punonjësi (deri në 120) dhe gjithashtu për llojin e vendeve të punës.

- Sistemi ekzistues për regjistrimin e punonjësve është tashmë i vendosur, dhe ai mund të personalizohet ose përshtatet lehtësisht drejt nevojave për regjistrimin e këtij lloji të punëtorëve, pasi të vendoset kuadri ligjor.

Gjetjet nga Grupi 2:

- Për të dy sektorët mund të përdoret sistemi ekzistues i regjistrimit të Esig-27. Lessshtë më pak e kushtueshme të zbatosh dhe nga ana tjetër devijimet ose përmirësimet e tjera për të akomoduar nevojat për regjistrimin e punëtorëve sezonalë mund të bëhen lehtësisht. Sistemi nga ana tjetër është shumë mirë i ndërlidhur me të gjitha platformat e tjera institucionale.

- Lidhur me kufizimet, për sektorin e bujqësisë dhe turizmit është i nevojshëm një kufizim në numrin e ditëve megjithëse nuk është i sigurt nëse duhet të jetë 90/120 ditë. Por, për të zbatuar gjithashtu një inspektim adekuat, duhet të futen edhe kufizime në llojin e vendeve të punës. Çështja e vetme me kufizime mbetet kufizimi për periudhën 4 mujore në turizëm. Megjithëse është sezoni kryesor turistik, ka aktivitete të tjera turistike gjatë gjithë vitit që kërkojnë angazhimin e punëtorëve sezonalë.

- Pagesa paraprake e kontributit nuk është aspak e realizueshme, kështu që mënyra e duhur do të ishte pagesa e kontributit në fund të muajve, vetëm për ato ditë që keni regjistruar një punëtor sezonal. Në listë kjo është procedura ekzistuese për të drejtën e punëdhënësve nr. Kontributet e Voluntair nga ana tjetër janë të ndaluara.

- Është e vështirë të bësh deklarata në lidhje me tatimin, por nëse tatimi / kontributi ditor nuk

mund të zvogëlohet, atëherë duhet të ndërmerren subvencione nga qeveria në një fazë pilot të zbatimit të reformës.

- Futja e reformave të tilla kërkon një fushatë të madhe për rritjen e ndërgjegjësimit për të dy palët punëdhënësit dhe punëtorët sezonalë.

Pas prezantimit të strukturave të puzzle-it nga të dy grupet, znj. Milica Andjelkovic Đoković, eksperte e punësimit sezonal nga Ekipi NALED, bëri një përmbledhje të gjetjeve dhe identifikoi Opsionin e Politikës që mund të miratohet për reformimin e sistemit sezonal në Shqipëri.

Elementët e mëposhtëm u theksuan për të bërë riformimin:

1. Lidhur me sistemin e regjistrimit, sistemi ekzistues i mbushjes elektronike mund të përshtatet për të hequr dorë nga punëtorët sezonalë.

2. Kufizimi në numrin e ditëve që një punonjës mund të punojë për një punëdhënës të futur dhe kufizimet në lidhje me llojin e vendeve të punës, duhet të jenë për të dy sektorët.

3. Taksat dhe kontributet duhet të paguhen nga fundi i muajve nga punëdhënësit, dhe modeli serb mund të përdoret si referencë.

4. Gjatë një faze se pilotimit, punëdhënësit mund të mbështeten nga skemat e subvencioneve nga Qeveria.

Implemented by:

Ky dokument është përgatitur nga Co-Plan në bashkëpunim me Ekipin e Ekspertëve të Zyrës Ekzekutive të NALED, si pjesë e projektit 'Rritja e Mundësive të Punësimit Sezonal' të Bashkëpunimit Gjerman, zbatuar nga Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH në emër të Gjermanisë Ministria Federale për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (BMZ).

